

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

POPERINGE ZWIJNLANDSTRAAT
(prov. West-Vlaanderen)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Christof VANHOUTTE
Redactie: Bart BARTHOLOMIEUX, Maarten
BRACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2018/21

Afbeelding op schutblad: Algemeen zicht op zone II.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2013/518			
Datum aanvraag: 02/12/2013			
Naam aanvrager: VANHOUTTE Christof			
Naam site: Poperinge, Zwijnlandstraat			
Naam aanvrager metaaldetectie: VANHOUTTE Christof			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2013/518 (2)			
Opdrachtgever:		NV Matexi Projects Franklin Rooseveltlaan 180 8790 Waregem	
Uitvoerder:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Bevoegde Vlaamse overheid:		Sam De Decker (Onroerend Erfgoed)	
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:		Archeo7	
Projectleider:		Bart Bartholomieux	
Leidinggevend archeoloog:		Christof Vanhoutte	
Archeologisch team:		Thomas Apers, Bart Bot, Christof Vanhoutte	
Plannen:		Bart Bot, Tina Bruyninckx	
Conservatie:		/	
Materiaaltekeningen:		/	
Start veldwerk:		02/12/2013	
Einde veldwerk:		24/01/2014	
Wetenschappelijke begeleiding:		Jan Decorte (intergemeentelijk archeoloog ARCHEO7)	
Projectcode:		POZW13	
Provincie:		West-Vlaanderen	
Gemeente:		Poperinge	
Deelgemeente:		Poperinge	
Plaats:		Zwijnlandstraat	
Lambertcoördinaten:		X: 33494, Y: 172357 ; X: 33645, Y: 172197 ; X: 33488, Y: 172116 ; X: 33394, Y: 172214	
Kadastrale gegevens:		Poperinge Zwijnlandstraat, Afdeling 1, Sectie F, Percelen 1595, 1596, 1597, 1598, 1599, 1601D, 1601E, 1601F, en 1603A (zie opgravingsvergunning).	
Beheer opgravingsdata:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Beheer vondsten:		NV Matexi Projects Franklin Rooseveltlaan 180 8790 Waregem	
Titel:		Archeologische prospectie Poperinge Zwijnlandstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport	
Rapportnummer:		2018/21	
Contact:		info@monument.be; T: +32 51 31 60 80	

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	7
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	9
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	9
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	11
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT.....	12
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	13
4.1. POPERINGE.....	13
4.1.1. Historische informatie	13
4.1.2. Archeologische informatie.....	15
4.2. POPERINGE ZWIJNLANDSTRAAT.....	17
4.2.1. Historische informatie	17
4.2.1.1. Kabinetskaart van Ferraris (18 ^{de} eeuw).....	17
4.2.1.2. Depot de la Guerre (ca. 1890).....	18
4.2.2. Archeologische informatie.....	18
5. ONDERZOEKSMETHODE	21
5.1. ALGEMEEN	21
5.1.1. Vraagstelling	21
5.1.2. Randvoorwaarden	21
5.1.3. Raadpleging specialisten	21
5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname	22
5.2. BESCHRIJVING	23
5.2.1. Voorbereiding.....	23
5.2.2. Veldwerk.....	23
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	24
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	27
6.1. SLEUF 1	27
6.1.1. Stratigrafie.....	27
6.1.2. Sporen.....	28
6.2. SLEUF 2	29
6.2.1. Stratigrafie.....	29
6.2.2. Sporen.....	30
6.3. SLEUF 3	31
6.3.1. Stratigrafie.....	31
6.3.2. Sporen.....	32
6.4. SLEUF 4	33
6.4.1. Stratigrafie.....	33

6.4.2. Sporen.....	33
6.5. SLEUF 5	38
6.5.1. Stratigrafie.....	38
6.5.2. Sporen.....	38
6.6. SLEUF 6	40
6.6.1. Stratigrafie.....	40
6.6.2. Sporen.....	41
6.7. SLEUF 8	42
6.7.1. Stratigrafie.....	42
6.7.2. Sporen.....	42
6.8. SLEUF 9	43
6.8.1. Stratigrafie.....	43
6.8.2. Sporen.....	43
6.9. SLEUF 10	44
6.9.1. Stratigrafie.....	44
6.9.2. Sporen.....	44
6.10. SLEUF 11	45
6.10.1. Stratigrafie	45
6.10.2. Sporen.....	45
6.11. SLEUF 12	46
6.11.1. Stratigrafie	46
6.11.2. Sporen.....	46
6.12. SLEUF 13	48
6.12.1. Stratigrafie	48
6.12.2. Sporen.....	48
6.13. SLEUF 14	49
6.13.1. Stratigrafie	49
6.13.2. Sporen.....	49
6.14. SLEUF 15	51
6.14.1. Stratigrafie	51
6.14.2. Sporen.....	51
6.15. SLEUF 16	52
6.15.1. Stratigrafie	52
6.15.2. Sporen.....	52
6.16. SLEUF 17	54
6.16.1. Stratigrafie	54
6.16.2. Sporen.....	55
6.17. SLEUF 18.....	56
6.17.1. Stratigrafie	56
6.17.2. Sporen.....	56
6.18. SLEUF 19.....	57

6.18.1. Stratigrafie	57
6.18.2. Sporen.....	57
6.19. SLEUF 20	59
6.19.1. Stratigrafie	59
6.19.2. Sporen.....	60
6.20. SLEUF 21	61
6.20.1. Stratigrafie	61
6.20.2. Sporen.....	62
6.21. SLEUF 22	64
6.21.1. Stratigrafie	64
6.21.2. Sporen.....	64
6.22. SLEUF 23	65
6.22.1. Stratigrafie	65
6.22.2. Sporen.....	65
6.23. KIJKVENSTERS (ZIE BIJLAGES 2 EN 3).....	69
6.23.1. Kijkvenster 1	69
6.23.2. Kijkvenster 2	70
6.23.3. Kijkvenster 3	72
6.23.4. Kijkvenster 4	74
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	77
7.1. AARDEWERK.....	77
7.1.1. Handgevormd aardewerk.....	77
7.1.2. Romeins aardewerk.....	78
7.1.3. Middeleeuws aardewerk	79
7.1.4. Industrieel wit aardewerk.....	79
7.2. BOT.....	80
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	81
9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	83
10. SYNTHESE	87
11. LITERATUUR.....	89
12. BIJLAGEN.....	91

2. INLEIDING

In het kader van een nieuwe verkaveling langsheen de Zwijnlandstraat te Poperinge (prov. West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv gedurende enkele dagen in december 2013 en januari 2014 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was NV Matexi Projects. Aangezien de bouw van deze verkaveling gepaard zou gaan met een verstoring van de bodem, adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat archeologisch waardevolle informatie ongedocumenteerd verloren zou gaan. De gunstige ligging direct nabij de Bommelaarsbeek schept immers een zekere archeologische verwachting. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed¹. Jan Decorte van Archeo7 stond in voor de wetenschappelijke begeleiding van het project. Het te prospecteren gebied sluit ten noordwesten onmiddellijk aan op een gelijkaardige ontwikkeling in opdracht van de VMSW (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen) en de kerkfabriek Poperinge.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch prospectieonderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Stijn Deconinck (NV Matexi Projects), Jan Decorte voor de wetenschappelijke begeleiding (Archeo7), Sam De Decker (Onroerend Erfgoed), dr. Guy De Mulder en Prof. dr. Wim De Clercq voor het dateren van het aardewerk (Ugent).

¹ S.n., 2013, 9 p.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

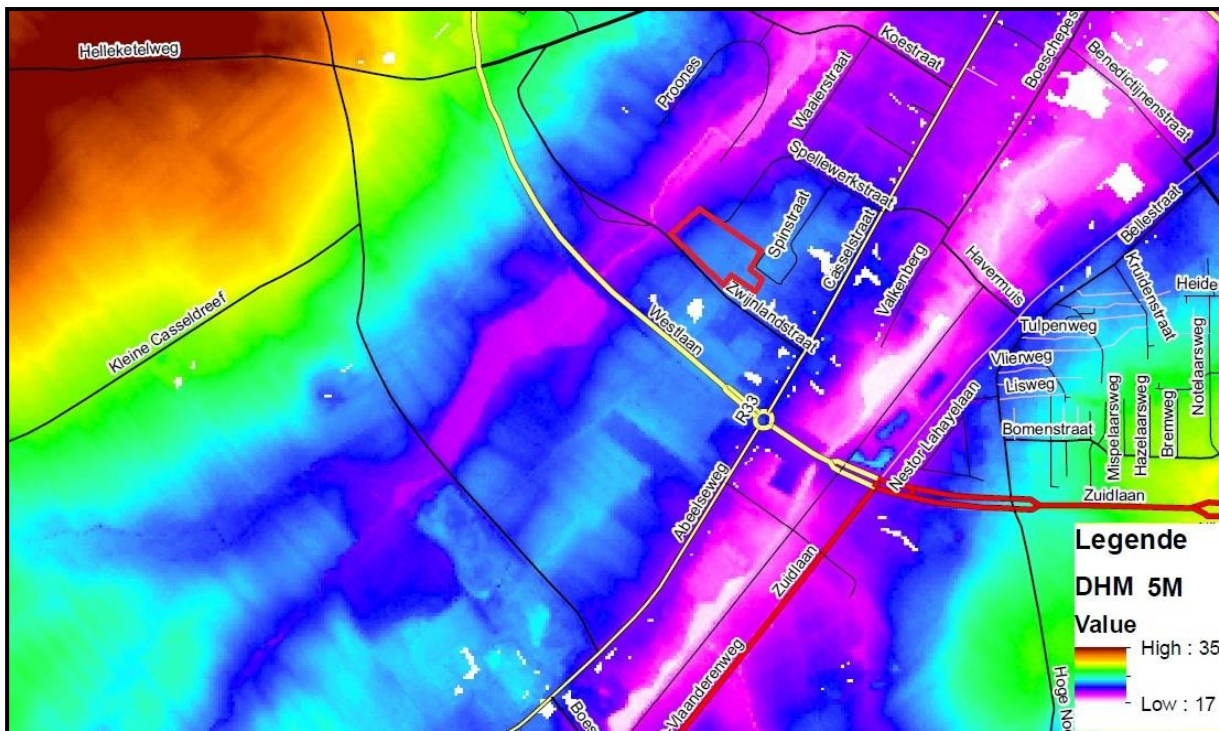
De stad Poperinge bevindt zich in het uiterste noordwesten van de provincie West-Vlaanderen, meer bepaald in het West-Vlaamse Heuvelland vlakbij de grens met Frankrijk. Poperinge bestaat uit Poperinge zelf en volgende deelgemeenten: Krombeke, Proven, Reningelst, Roesbrugge-Haringe en Watou (zie figuur 1).

Het te prospecteren gebied situeert zich langs de Zwijnlandstraat en bevindt zich in de directe nabijheid van enerzijds de Bommelaarsbeek in het noordwesten en anderzijds de Vleterbeek in het zuidoosten. Voorafgaand aan het onderzoek waren de percelen in gebruik als akkerland.

De hoogte van het plangebied schommelt tussen +23,53m TAW langs de Zwijnlandstraat en +22,20m TAW langs de Spellewerkstraat en daalt in noordwestelijke richting, naar de Bommelaarsbeek toe, tot +19,85m TAW. Het hoogste punt van het terrein bevindt zich in de zuidelijke zone (+23,87m TAW)(zie figuur 2). De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt ongeveer 3,5ha. Het digitaal hoogtemodel toont duidelijk een verhevenheid van het onderzoeksgebied, gelegen tussen de Bommelaarsbeek (NW) en de Vleterbeek (ZO). Een dergelijk milieu, aanwezigheid van water en hoger gelegen terrein, vormt steeds een belangrijke factor in de inplantingskeuze van een nederzetting. Diverse archeologische onderzoeken (cfr. infra) hebben aangetoond dat de directe omgeving van de Vleterbeek vondsten en structuren aan het licht bracht die teruggaan tot de steentijd.

Figuur 1: Algemene situering van de gemeente Poperinge met aanduiding van het plangebied (rood) (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>).

Figuur 2: Digitaal Hoogtemodel van de omgeving rond het onderzoeksgebied met aanduiding van het plangebied (rood) (© NGI).

Bodemkundig gezien behoort Poperinge tot de zandleemstreek. Het plangebied kenmerkt zich door een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Ldc). Deze gaat richting de Bommelaarsbeek over naar een sterk gleyige kleibodem zonder profiel (Eepy) en kan eerder als een alluviale afzetting (overstromingsgebied) geïnterpreteerd worden (zie figuur 3).

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied (rood) op de topografische bodemkaart. Geel: matig natte zandleem, blauw: sterk gleyige kleibodem zonder profiel (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>).

3.3. Archeologische context

Het plangebied bevindt zich ten zuidwesten van de stad Poperinge. Binnen het onderzoeksgebied zelf zijn geen archeologische vindplaatsen bekend. Echter, het plangebied bevindt zich in de nabijheid van de middeleeuwse stadskern van Poperinge zodat het niet valt uit te sluiten dat er zich sporen van middeleeuwse bewoning of middeleeuwse ambachtelijke activiteiten in de bodem bevinden. Daarnaast is het ook mogelijk dat sporen van oudere periodes aangesneden worden. Zo zijn in de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied verschillende archeologische vindplaatsen (cfr. infra) bekend uit de Romeinse periode en de late ijzertijd, waaronder enkele oppervlaktevondsten en sporen van perceleringssystemen. Op minder dan 500m van het plangebied (Koestraat) werd bij recent onderzoek bovendien een monumentale grachtstructuur ontdekt, daterend uit de late Bronstijd of vroege IJzertijd².

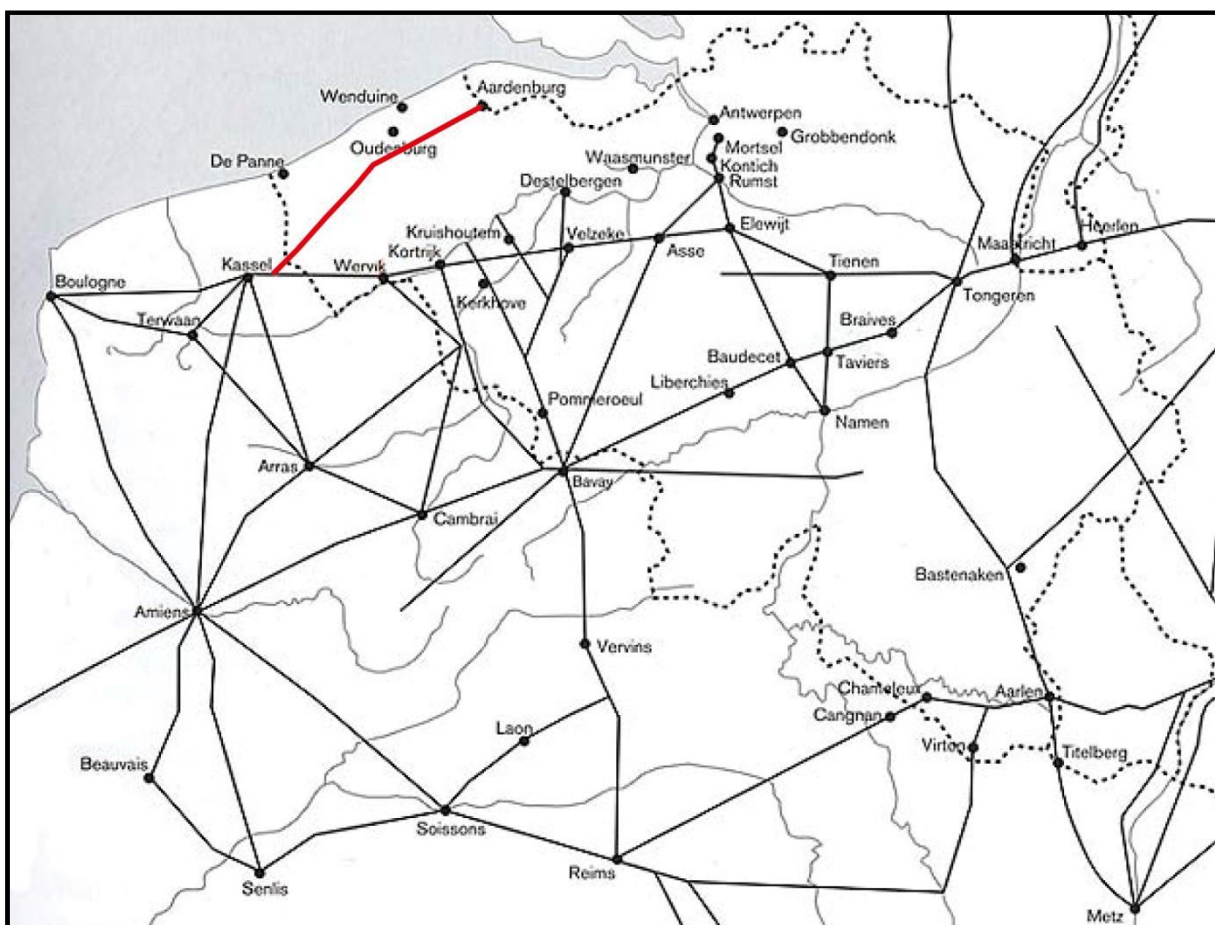
² www.co7.be/images/filelib/PoperingeKoestraatpdf_2876.pdf, rapport nog in opmaak.

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Poperinge

4.1.1. Historische informatie³

De eerste verwijzing naar de huidige stad zou volgens sommigen teruggaan tot 431 n. Chr. als Frankische nederzetting van de familie Poppe of Pupurn. Die familie zou zich gevestigd hebben aan het kruispunt van het Romeinse *diverticulum* Cassel-Aardenburg en de Vleterbeek op de huidige Grote Markt (zie figuur 4).

Figuur 4: Route Aardenburg-Cassel (© <http://www.nieuwsbronnen.com>).

³ HEYVAERT B., 2013, pp. 13-16.

In 658 of 668 zou Poperinge door graaf Walbert van Arques⁴ afgestaan zijn aan de in 649 gestichte abdij van Sithiu of de latere Sint-Bertinusabdij van Sint-Omaars. Historisch is er enkel zekerheid dat de "*villa Pupurninghe*" in de 9de eeuw eigendom was van vermelde abdij zoals beschreven in de bevestigingsoorkonde van Karel de Kale uit 877. Poperinge zou tot het einde van het Ancien Régime (eind 18de eeuw) een leengoed van de Sint-Bertinusabdij blijven met als plaatselijke vertegenwoordiger van de abt, de *prepositus* of de proost, bijgestaan door de baljuw of de wereldlijke rechtsambtenaar met erfelijke functie, die door de abten werd toegewezen.

De belangrijkste 12de-eeuwse evoluties waren de verheffing van Poperinge tot stad door Diederik van de Elzas in 1147 en de toestemming voor het houden van een wekelijkse markt in 1187 onder diens zoon Filips van de Elzas. Over de stadsontwikkeling is uit de 12de eeuw minder geweten, maar er is een vermelding dat de proost in 1107 zijn intrek nam in de proosdij⁵.

In de 13de en 14de eeuw kende Poperinge een economische bloei tengevolge van de lakenindustrie met verschillende stadsuitbreidingen tot gevolg. In verband met de lakenindustrie werd aan Poperinge vanaf 1285 een deel van de Brugse Hal verhuurd als tentoonstellingsruimte voor afgewerkte lakenweefsels. In de 13de eeuw werd Poperinge ook lid van de Vlaamse Hanze van Londen, een stedelijk verbond dat op die manier haar positie in de internationale handel met (o.a.) Engeland wilde verstevigen. De andere partners in deze Hanze waren Ieper en Brugge.

In 1367 werd de kanalisatie van de Vleterbeek tot de Poperingevaart een feit en werd de stad, via de IJzer, verbonden met de Noordzee. Het hoeft weinig duiding dat deze rechtstreekse verbinding een belangrijke troef werd voor de stad bij haar handelsactiviteiten.

Vanaf het einde van de 15de eeuw tot het einde van de 17de eeuw kende Poperinge voornamelijk verval, ingezet met plunderingen en vernielingen in 1419, 1436 en 1455. Een pestepidemie volgde tussen 1487 en 1490, verschillende branden in 1513 en 1563, de betrokkenheid als Calvinistisch centrum tijdens de godsdienstoorlogen tussen 1550 en 1600 en de belegeringen tijdens de Frans-Spaanse oorlogen tussen 1635 en 1659. Poperinge kende grote beschadigingen tijdens de godsdienstoorlogen in de jaren 1566 en 1578. Net als in de rest van de Westhoek vond er ook een grote ontvolking plaats. De

⁴ ADRIAAN M., 2006, p. 174.

⁵ Ibidem.

Poperingevaart zou door de hoge onderhoudskosten haar belang verliezen en in onbruik raken.

Na een kort verblijf onder Franse heerschappij kwam Poperinge in het begin van de 18de eeuw onder Oostenrijks bewind en begon een wederopbloei van de landbouw, hop- en tabaksteelt, ambachtelijke bedrijven (o.m. pottenbakkerijen) en huisnijverheid (o.m. kantproductie).

De Franse Revolutie stelde eind 18de eeuw een einde aan het eeuwenoude leenheerschap van de Sint-Bertinusabdij van Sint-Omaars. Enkele jaren vóór de Eerste Wereldoorlog werd de Vleterbeek in het stadscentrum overwelfd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog is Poperinge één van de weinige steden die nooit bezet zijn geweest. De stad bevond zich achter de Ieperse frontstreek (ook gekend als de Ieperboog) en was hierdoor de uitgelezen plaats om ontspanning en rust te bieden aan soldaten.⁶ In en rond Poperinge werden dan ook verschillende kampen en hospitalen (vb. Lijssenthoek) opgericht. Het zijn vooral de Britse en Canadese troepen die hier hun heil zochten (het Talbot House is hier een duidelijk voorbeeld van, alsook de vele begraafplaatsen), maar ook een Canadees barakkenkamp (cfr. infra) kon teruggevonden worden.⁷ Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam de stad er niet zo goed vanaf. Een nietsontziend bombardement uitgevoerd in mei 1940 legde grote delen in puin.⁸

4.1.2. Archeologische informatie

In Poperinge werd op verschillende plaatsen (Gasthuisstraat-Noordstraat, Casselstraat en Abeelseweg) de antieke bestrating van de ‘Steenstraete’ of de ‘Diksmuiden Heerweg’ aangesneden. Dit is een overblijfsel van de Romeinse weg (*diverticulum*) van Cassel naar de streek van Brugge en Aardenburg. De ‘Steenstraete’ is 5m breed en ligt tussen 0,7 en 1,5m diep onder het huidig straatniveau. De restanten zijn samengesteld uit een 20cm dikke laag keien en verbrijzelde ijzerzandstenen.⁹

In 2010 werd de Grote Markt uitvoerig onderzocht. De resultaten van dit onderzoek (rapport nog in opmaak) lieten toe om de ontstaansgeschiedenis van Poperinge iets beter te reconstrueren. Hieruit kwam naar voor dat de markt mogelijk haar oorsprong

⁶ <http://www.talbothouse.be/nl/>

⁷ Informatie verstrekt door Maarten Bracke.

⁸ <http://www.sip.be/fv/fv06/poperinge.html>

⁹ Overgenomen uit: HEYVAERT B., 2013, pp. 16-17.

had in de 13de eeuw. Aan de zuidkant van de markt liep een gracht, mogelijk de noordelijke begrenzing van de eerste kern van Poperinge. Aan de noordzijde van de markt was er mogelijk tot de 12de-13de eeuw bebouwing. Er werd op de markt een deel van een volmiddeleeuwse houtbouwwoning teruggevonden waarvan in een aantal van de aangetroffen paalkuilen nog de houten paal bewaard was. Er liep een aangelegde weg over de markt, geflankeerd door twee grachten. Deze weg kent mogelijk zijn oorsprong in de Romeinse periode, maar bij de opgraving op de markt werden uit de periode geen sporen of aanwijzingen teruggevonden. De weg was met zekerheid in gebruik tot de 13de eeuw. Veruit de belangrijkste vondst betrof de resten van de lakenhalle, die waarschijnlijk dateerde uit de late 13de-vroege 14de eeuw. Het gebouw zou slechts enkele eeuwen hebben bestaan en tussen 1590 en 1620 afgebroken zijn.

Ten zuidwesten van het terrein werd bij een archeologisch onderzoek aan de Boescheepseweg te Poperinge vlakbij de Winter- en Vleterbeek, naast sporen uit de Eerste Wereldoorlog (hospitaalsite), een grachtenstelsel teruggevonden uit de late ijzertijd. In één van de grachten werd een afvaldump teruggevonden met fragmenten van een twintigtal handgevormde potten waarvan enkele voorzien waren van groeflijnversiering en takindrukken. Daarnaast werden enkele boomvallen met lithisch materiaal aangesneden. Het lithische materiaal zou teruggaan tot het finaalpaleolithicum¹⁰.

Naar aanleiding van de uitbreiding van het industrieterrein in Poperinge aan de Sappenleen werd een groot gebied onderworpen aan een proefsleuvenonderzoek. Dit onderzoek uitgevoerd door Antea leverde sporen op uit de metaaltijden, Romeinse periode en de vroege middeleeuwen naast een concentratie lithisch materiaal uit de steentijd¹¹. Het verder vervolgonderzoek werd uitgevoerd door Ruben Willaert. De verwerking van dit onderzoek is bij het schrijven van dit rapport nog lopende.

Aan de Hipshoekbeek in Poperinge – Diepemeers werd door Monument Vandekerckhove nv. een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij sporen uit de Karolingische en volmiddeleeuwse periode werden aangetroffen¹².

¹⁰ BRACKE M., 2013.

¹¹ VAN COUWENBERGHE, 2011.

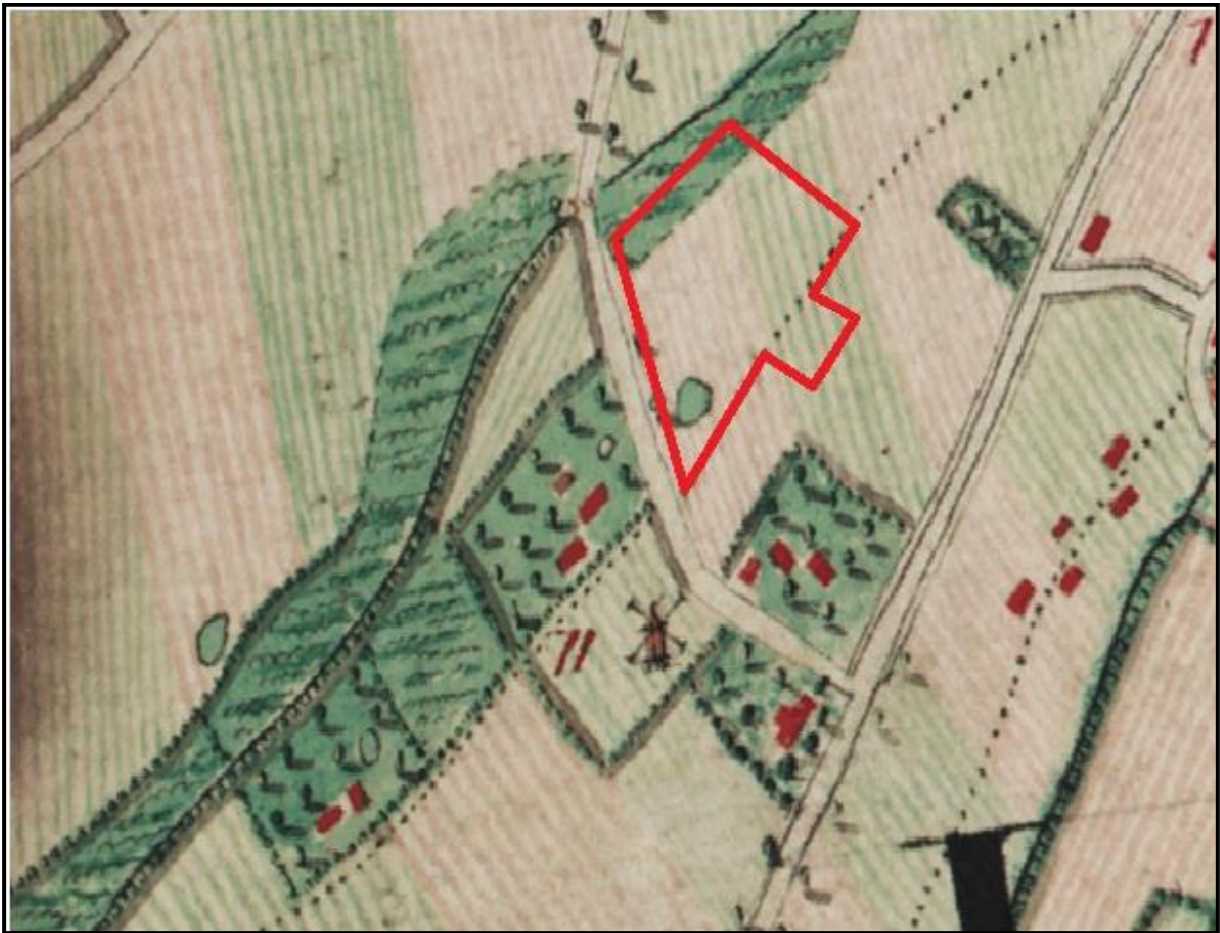
¹² BRADT T., 2013.

4.2. Poperinge Zwijnlandstraat

4.2.1. Historische informatie

4.2.1.1. Kabinetskaart van Ferraris (18de eeuw)

De oudste, relevante kaart voor het plangebied is deze van Ferraris uit de 18de eeuw (zie figuur 5). Hierop is te zien dat het plangebied in gebruik was als akkerland en grasland. In de nabijheid bevond zich de Zwijnlandmolen. Deze werd opgericht vóór 1773 en gesloopt in 1888¹³. Langs zuidelijke zijde liep dwars door het te onderzoeken terrein een onverharde weg richting het centrum van Poperinge.

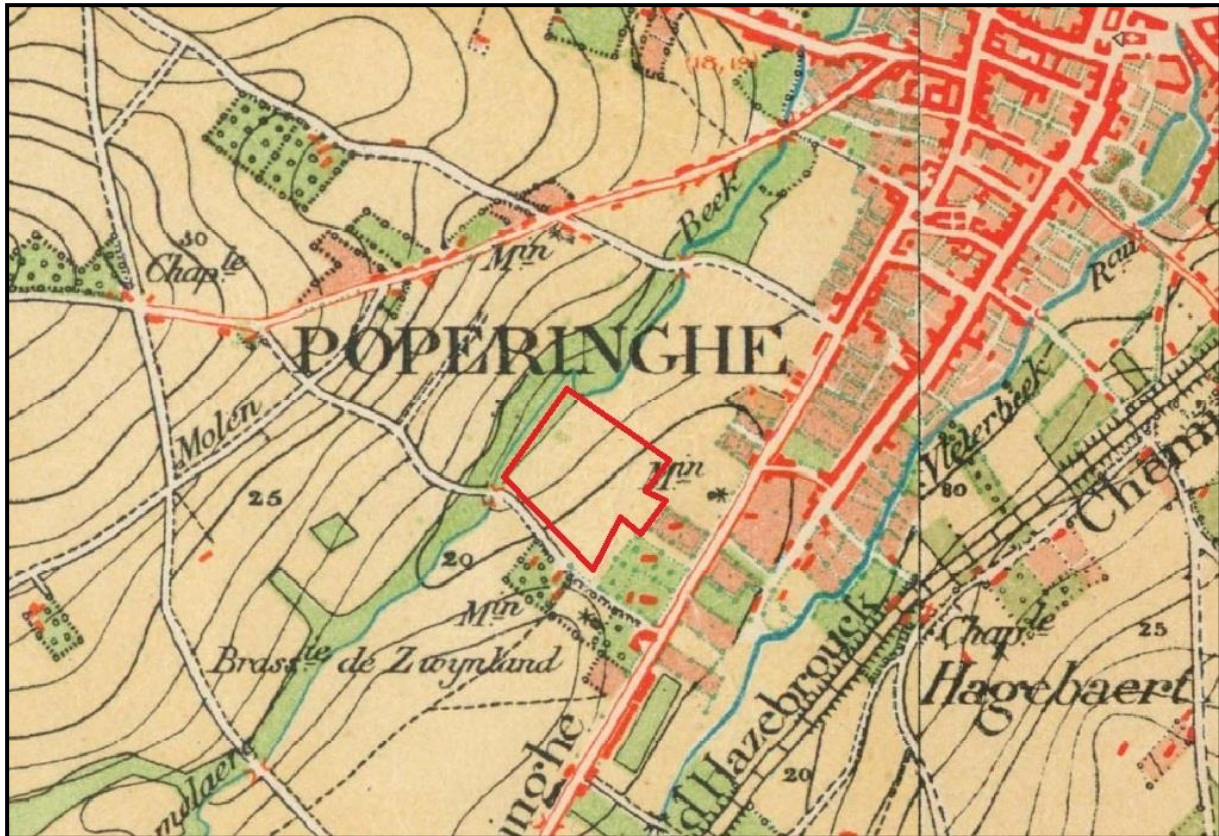

Figuur 5: Aanduiding van het plangebied op de kabinetskaart van Ferraris (18de eeuw) (© http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html).

¹³ <http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=5948>

4.2.1.2. Depot de la Guerre (ca. 1890)

Op de kaart van het Depot de la Guerre uit het einde van de 19de eeuw (zie figuur 6) is nog steeds te zien dat het onderzoeksgebied uit akkerland bestaat.

Figuur 6: Aanduiding van het plangebied op de kaart van uit het Depot de la Guerre uit het einde van de 19de eeuw (© NGI).

4.2.2. Archeologische informatie

Zoeken naar archeologische informatie over de omgeving van de Zwynlandstraat leverde weinig op in de CAI (Centraal Archeologische Inventaris). Aan de Vleterbeek langs het VTI¹⁴ werd één enkele rand uit de ijzertijd teruggevonden. Daarnaast kwam ook materiaal uit de late middeleeuwen en de periode daarna aan het licht. Tijdens een archeologisch onderzoek langs de Koestraat, uitgevoerd in februari 2012, kwamen sporen van monumentale grachtstructuren uit de late bronstijd of vroege ijzertijd aan het licht. Daarnaast kwamen ook een aanzienlijke hoeveelheid middeleeuwse en

¹⁴ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=77095>

postmiddeleeuwse kuilen naar voren, die direct te maken hadden met de achterliggende erven langs de Casselstraat ¹⁵.

Ten noordwesten van het onderzoeksgebied aan de overzijde van de Bommelaarsbeek werd eind november 2013 een vooronderzoek uitgevoerd door Ruben Willaert waarbij bewoningssporen uit de ijzertijd werden aangetroffen¹⁶. Ten noorden daarvan werd een tweede proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op het zogenaamde Appelgoedje. Dit onderzoek werd eveneens uitgevoerd door Ruben Willaert eind 2013 en leverde naast sporen uit de Eerste Wereldoorlog, ook sporen op uit de late bronstijd/vroege ijzertijd, uit de late ijzertijd/vroeg-Romeinse periode en de Karolingische periode¹⁷. Een opgraving uitgevoerd door Ruben Willaert langs de Fransvlaanderenstraat en begrensd door de Vleterbeek leverde sporen op uit de ijzertijd en de Romeinse periode¹⁸. Dit onderzoek bevindt zich op een halve km ten zuiden van het onderzoeksgebied.

¹⁵ www.co7.be/images/filelib/PoperingeKoestraatpdf_2876.pdf, rapport nog in opmaak.

¹⁶ Mondelinge informatie van Sam De Decker op 23/01/2014. Rapport nog in opmaak bij Ruben Willaert nv op het moment van rapportage.

¹⁷ Mondelinge mededeling Jen Smet (Ruben Willaert).

¹⁸ Ibidem.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Doel van de prospectie met ingreep op de bodem is een correcte archeologische inschatting te maken voor het plangebied voorafgaand aan de verkavelingswerken. Hierbij werden volgende vragen in rekening genomen¹⁹:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
- op welk niveau bevinden de sporen zich?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Is een vervolgonderzoek nodig, en zo ja, welke aspecten verdienen hierbij bijzondere aandacht?

5.1.2. Randvoorwaarden

Op vraag van de bouwheer, en met instemming van Onroerend Erfgoed, werden bij de aanleg van de proefsleuven de zones voor woningbouw zoveel mogelijk vermeden. De sleuven werden, waar mogelijk, in het toekomstige wegtracé of in de niet bebouwde zones aangelegd.

De winterbedding van de Bommelaarsbeek werd niet opgenomen bij de aanleg van de proefsleuven. Aangezien de kans op wateroverlast reëel was werden de sporen direct na blootleggen digitaal ingemeten.

5.1.3. Raadpleging specialisten

Verspreid over het onderzoeksgebied werd een aanzienlijke hoeveelheid (handgevormd) aardewerk teruggevonden. Voor de datering hiervan werd op 23 januari 2014 beroep gedaan op Prof. dr. Wim de Clercq (Romeins aardewerk) en dr. Guy De Mulder (ijzertijdmateriaal), beide verbonden aan de universiteit van Gent.

¹⁹ S.n., 2013, p. 4.

5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Tijdens de volledige prospectie werd per archeologisch spoor het aangetroffen materiaal (aardewerk, bot enz.) ingezameld. In enkele speciale gevallen (afhankelijk van aard en bewaringstoestand van de context) werd tijdens het terreinwerk een selectie uitgevoerd voor natuurwetenschappelijk onderzoek. In totaal werden zes stalen genomen bij verschillende (paal)kuilen voor verder onderzoek. Hierbij gaat het om stalen die verzameld werden met het oog op C¹⁴-datering en botanalyse.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Tijdens de startvergadering op 19/11/2013 werd, in functie van de stabiliteit van de bodem in de toekomstige gebouwzones, beslist om bij het uitzetten van de sleuven zoveel als mogelijk rekening te houden met de geplande verkaveling. Daarnaast werd ook beslist om de winterbedding van de Bommelaarsbeek te vermijden. Het sleuvenplan werd volgens deze voorwaarden opgesteld en door de betrokken partijen goedgekeurd. Tijdens het graafwerk werd de teelaarde gescheiden van de moederbodem.

5.2.2. Veldwerk

Het te onderzoeken terrein werd onderverdeeld in 21 noordoost – zuidwest georiënteerde sleuven van verschillende lengtes van één kraanbak breed. Vier sleuven liepen over de volledige lengte van het onderzoeksgebied. De resterende sleuven werden opgedeeld in kortere sleuven om zo de bouwzones van de verkaveling te vermijden. In totaal werden vier kijkvensters aangelegd met het oog op een beter inzicht op de archeologische sporen.

Door de aanwezigheid van struiken en lage bomen in de zuidwestelijke zone werd beslist sleuf 8, 11, 13 en 14 enkele meters in te korten²⁰. In het geval van sleuf 14 ging het zelfs over ca. 45m. De afstand tussen de sleuven onderling bedroeg gemiddeld 12m.

Op de vergadering van 15 januari 2014 (na het initiele veldwerk) werd op vraag van OE beslist om bijkomend onderzoek uit te voeren in de vorm van het verlengen van sleuf 15, een extra kijkvenster (4) en een extra, 3,6m brede, noordwest – zuidoost georiënteerde sleuf (23) over de volledige breedte van het onderzoeksterrein. Bedoeling was om op die manier nog meer gegevens te verzamelen naar afbakening van advieszones toe. Bij het plaatsen van de extra sleuven/kijkvenster werd opnieuw rekening gehouden met de inplanting van de bouwzones²¹ (voor sleuvenplan: zie bijlage 1).

Door omstandigheden werd sleuf 6 verbonden met sleuf 7 (zie bijlage 2). Dit had tot gevolg dat in deze zone doorheen de bouwzone werd gegraven. Dit leverde echter geen problemen op voor de stabiliteit van de woonzone, aangezien de sleuven al vroeg in de

²⁰ Het inkorten van de sleuven gebeurde in onderling overleg met Jan Decorte van Archeo7 op 4 december 2013.

²¹ Vergadering van 15/01/2014 te Ingelmunster en mailverkeer met Sam de Decker op 17/01/2014.

week van 16 december 2013 terug gedicht konden worden. De bespreking van sleuven 6 en 7 kan worden teruggevonden onder hoofdstuk 6.6.

Het extra kijkvenster werd aangelegd nabij een geïsoleerd spoor in de nabijheid van een Romeinse gracht zodoende te bekijken of zich daar nog meer bewoningssporen bevonden. De bedoeling van de lange, 3,6m brede sleuf bestond eruit om te controleren op een mogelijk verband tussen enerzijds kijkvenster 1 en anderzijds kijkvenster 3 (zie bijlage 1). Ook sleuf 15 werd doorgetrokken in noordwestelijke richting om te controleren op verdere aanwezigheid van archeologische sporen.

De totale oppervlakte van het onderzochte terrein (zonder winterbedding beek) was 32403m² waarvan er ongeveer 3800m² onderzocht werd door middel van proefsleuven en 476m² door middel van kijkvensters. Dit komt neer op ca. 13,2% van het terrein.

Bij het aanleggen van het archeologisch vlak werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een 1,80m brede platte graafbak. Dit gebeurde steeds onder toezicht van de leidinggevende archeoloog om de juiste diepte te garanderen. Onmiddellijk na het afgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven, waarna deze direct digitaal ingemeten werden. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter inzicht te krijgen wat betreft hun aard en functie. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Bij het inmeten van het terrein werd de variërende hoogte van de beekvallei alsook de afgegraven archeologische niveaus (in m TAW) vastgelegd.

Daarnaast werd (op één uitzondering na, cfr. infra) in elke sleuf minstens één wandprofiel geregistreerd. De bedoeling hiervan was een goed beeld te krijgen van de stratigrafie van het plangebied. Deze profielen werden schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Per context werden alle vondsten verzameld in een vondstenzakje met daarbij een vondstenkaartje.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd gestart met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code POZW13 (POperinge – ZWijnlandstraat 2013) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. In één enkel geval werd gekozen voor een basisconservatie met het oog op verder onderzoek. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

In dit tekstonderdeel worden de aangetroffen sporen per sleuf beschreven. Het aangetroffen vondstmateriaal wordt behandeld in hoofdstuk 7 waarna in hoofdstuk 8 een interpretatie en datering van de site wordt gegeven.

6.1. Sleuf 1

6.1.1. Stratigrafie²²

De ploeglaag in sleuf 1 (profiel 2) had een dikte van ca. 34cm. Deze bestond uit donkerbruin grijze zandleem met weinig baksteeninclusies. Daaronder werd een 22cm dikke B-horizont of uitlogingshorizont opgetekend. Deze was matig gebioturbeerd en had een donkerbruine kleur. Direct onder dit pakket bevond zich de C-horizont (zijnde de natuurlijke, ongestoorde bodem): een matig gebioturbeerde lichtbruinig oranje zandleem (zie figuur 7). Het is in deze bodem dat de archeologische sporen konden worden afgelezen en dat dus het archeologische vlak werd aangelegd.

Figuur 7: Profiel 2 in sleuf 1.

²² Alle profielen werden gedigitaliseerd en kunnen teruggevonden worden in bijlage 4.

6.1.2. Sporen

Proefsleuf 1 (zie bijlage 2) bevond zich in het uiterste oosten van het plangebied. De lengte van de sleuf bedroeg 139,4m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 1 op het laagste punt op ca. +19,59m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,30m TAW.

In het uiterste zuiden van de sleuf bevond zich een sterk afgelijnde donkerbruine kuil met baksteenbrokjes en weinig houtskoolspikkels (S1). Dit spoor had een diameter van 0,55m en was matig gebioturbeerd. Verder in noordelijke richting bevond zich kuil S2. Deze had een gelijkaardige vulling als S1, maar was iets minder duidelijk in vlak. De diameter hier bedroeg 0,28m.

Centraal in sleuf 1 werd een vage noordoost – zuidwest georiënteerde gracht aangesneden (S3). Deze had een breedte van ongeveer 0,85m en was zwak afgelijnd in vlak. De vrij vaste vulling had een lichtbeige tot grijze kleur met weinig houtskoolspikkels en brokjes en was sterk gebioturbeerd. In coupe bleek deze erg ondiep bewaard te zijn (zie figuur 8).

Verder naar de Bommelaarsbeek toe kon een erg vage gracht aangesneden worden (S4 en S5). Deze was sterk uitgeloozd en kon over ca. 10m afstand gevolgd worden. De breedte van dit spoor bedroeg gemiddeld 0,80m.

Figuur 8: Zicht op gracht S3 in sleuf 1. Zicht vanuit het noordoosten.

6.2. Sleuf 2

6.2.1. Stratigrafie

Centraal in sleuf 2 had de ploeglaag een dikte van 32cm (in profiel 6). Daaronder werd een 32cm dikke bruingrijze B-horizont geregistreerd met weinig houtskoolspikkels. Deze was iets dikker als in sleuf 1 (zie figuur 9).

Figuur 9: Profiel 6 in sleuf 2.

6.2.2. Sporen

Sleuf 2 (zie bijlage 2) liep parallel met sleuf 1. De lengte van de sleuf bedroeg 143,3m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 2 op het laagste punt op ca. +20,03m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,45m TAW.

Centraal in sleuf 2 bevond zich een zwak afgelijnd zuidwest – noordoost georiënteerde greppel (S7). Deze kon gevolgd worden over een afstand van 35m. De breedte bedroeg ongeveer 20cm en de diepte gemiddeld 14cm. De vulling bestond uit lichtbruinig grijze zandleem met zeer weinig houtskoolspikkels en roestvlekjes. Ten noordwesten hiervan liep een greppel met dezelfde afmetingen en dezelfde orientatie (S8). De vulling van deze greppel bestond eerder uit beigig grijze zandleem met weinig houtskoolspikkels (zie figuur 10).

S9 bevond zich in het uiterste noordwesten van de sleuf. Het gaat om een kuil bestaande uit een beigig witte kern met daarrond een groenig grijze rand met zeer weinig houtskoolspikkels.

Figuur 10: Zicht op greppel S7 (links) en S8 (rechts) in sleuf 2. Zicht vanuit het zuidoosten.

6.3. Sleuf 3

6.3.1. Stratigrafie

De stratigrafie in sleuf 3 (profiel 7) bestond uit een 50cm dikke ploeglaag. Direct daaronder werd een vrij vast pakket van blauwig grijze zandleem met baksteenbrokjes en weinig houtskoolspikkels opgetekend. De B-horizont was hier sterker ontwikkeld en was 36cm dik. Daaronder bevond zich het sterk gebioturbeerde archeologisch niveau, (zie figuur 11).

Figuur 11: Profiel 7 in sleuf 3.

6.3.2. Sporen

Sleuf 3 (zie bijlage 2) was met z'n 45,6m de kortste sleuf. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 3 op het laagste punt op ca. +22,97m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,07m TAW.

S10 bevond zich in het zuidwesten van sleuf 3. In vlak ging het om een afgeronde rechthoekige, lichtbruinig grijze kuil (1,20m x 0,40m) met weinig houtskoolspikkels. Centraal in de sleuf bevond zich een rond, lichtbruinig spoor met bleekgrijze kern (S11) dat van natuurlijke oorsprong bleek te zijn.

Gracht S12 was erg vaag afgelijnd en had een noordoost – zuidwest orientatie. Deze kon gevolgd worden over enkele sleuven (sleuf 4, 5, 8, 11, 13). De vulling bestond uit licht bruinig grijze zandleem met bruine en beige vlekken, bevatte weinig houtskoolspikkels en weinig roestvlekken. De breedte van de gracht varieerde tussen de 0,65m en 0,80m. De diepte van het spoor bedroeg 0,40m. Uit de vulling kwam geen dateerbaar materiaal (zie figuur 12).

Figuur 12: Gracht S12 in sleuf 3. Zicht vanuit het noordoosten.

6.4. Sleuf 4

6.4.1. Stratigrafie

De dikte van de ploeglaag in sleuf 4 (profiel 9) bedroeg 30cm. Hieronder bevond zich een 10cm dik, vrij vast, pakket bestaande uit blauwig grijze zandleem met baksteenbrokjes en weinig houtskoolspikkels. Direct daaronder werd een 8cm dik bruinig grijs zandlemig pakket met weinig baksteenspikkels en vrij weinig houtskoolspikkels opgetekend. Onderaan bevond zich een 26cm dikke, donkergrijs bruine, B-horizont met weinig baksteen- en houtskoolspikkels (zie figuur 13).

Figuur 13: Profiel 9 in sleuf 4.

6.4.2. Sporen

Sleuf 4 (zie bijlage 2) liep over de volledige lengte van het onderzoeksgebied en was 210,43m lang. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 4 op het laagste punt op ca. +20,10m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,45m TAW.

In het uiterste zuidoosten werd gracht S12 (hier S111) aangesneden. Verderop in sleuf 4 kwam een brede noordoost – zuidwest georiënteerde gracht aan het licht (S13). Deze

kon verder gevolgd worden in zuidwestelijke richting in sleuf 5, 8, 11 en 13. De donkergrijze vulling van de gracht bevatte naast baksteenbrokken ook nog veel leisteenfragmenten. Omwille van de duidelijke recente datering werd deze niet gecoupeerd.

Verder richting het noordwesten tekenden zich twee lichtblauwig grijze houtskoolrijke paalsporen af (S14 en S15). S14 had een diameter van 50cm en was ca. 46cm diep bewaard. Uit de vulling van S14 kwam handgevormd aardewerk (zie figuur 14 en 15, voor coupetekening zie bijlage 5). S15 had een diameter van 40cm, was 22cm diep bewaard en sterk gebioturbeerd. Centraal in de vulling bevond zich een grote hoeveelheid houtskoolspikkels en brokken met in mindere mate verbrand bot en verbrande leem. Daarrond bevond zich een oranjig bruine vulling met zeer weinig houtskool.

S16 had een erg onregelmatige structuur en liep verder door in noordoostelijke en zuidwestelijke richting. De vulling had een lichtbruinig grijze kleur en bevatte erg veel houtskoolspikkels en vlekken. Uit de vulling van S16 kwam een grote hoeveelheid handgevormd aardewerk (zie figuur 16). Direct naast S16 bevond zich een ovaalvormige kuil met dezelfde kleur en vulling (S17). Hieruit kwam geen dateerbaar materiaal.

Verder naar de Bommelaarsbeek toe bevond zich een ovaalvormige, donkergrijze houtskoolrijke kuil van 1,50m lang en 0,75m breed (S18). In coupe ging het om een afgeronde kuil met bovenaan een lichtblauwig grijs pakket met weinig houtskool. Daaronder bevond zich een donkergrijze houtskoolrijke laag met grote brokken verbrande leem en fragmenten verbrand bot. De onderste, beigebruine laag ontstond ten gevolge van uitloging van de bovenliggende pakketten. Uit de vulling kwam een behoorlijk aantal handgevormde scherven (zie figuur 17 en 18, voor coupetekening zie bijlage 5).

Gracht S19 had een noordoost – zuidwest orientatie. Deze gracht was ongeveer 0,40m breed en ongeveer 0,20m diep. Deze gracht kon echter nergens verder gevolgd worden. Uit de vulling net boven de gracht kwamen enkele grote fragmenten handgevormd aardewerk.

Gracht S20 tenslotte kende een noordwest – zuidoost orientatie en kon gevolgd worden over een afstand van 28,60m. De breedte van de donkerbruine gracht bedroeg gemiddeld 1m.

Figuur 14: S14 (links) en S15 (rechts) in sleuf 4.

Figuur 15: Coupe op de houtskoolrijke paalkuilen S14 en S15 in sleuf 4.

Figuur 16: Zicht op S16 in sleuf 4.

Figuur 17: Houtskoolrijke kuil S18 in sleuf 4. Zicht vanuit het zuidoosten.

Figuur 18: Coupe op houtskoolrijke kuil S18 in sleuf 4.

6.5. Sleuf 5

6.5.1. Stratigrafie

In het zuidoostelijke deel van sleuf 5 (profiel 10) had de ploeglaag een dikte van 34 cm. Daaronder bevond zich een 34cm dikke B-horizont. Deze had een donkerbruine kleur en was zwak tot matig gebioturbeerd (zie figuur 19).

Figuur 19: Profiel 10 in sleuf 5.

6.5.2. Sporen

Sleuf 5 (zie bijlage 2) was ongeveer 167m lang. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 5 op het laagste punt op ca. +19,43m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,32m TAW.

Kuil S21 tekende zich in vlak af als een donkergrijs, cirkelvormig spoor met grote hoeveelheden ijzerbrokken, baksteenbrokjes en brokken. Op basis van de recente vulling werd beslist deze kuil niet verder te onderzoeken.

Verderop in de sleuf konden opnieuw gracht S12/S111 (hier S22) en S13 (hier S114) aangesneden worden (zie supra). Net ten noordwesten van gracht S13 bevonden zich

twee gelijkaardige kuilen (S23 en S24). Deze afgeronde rechthoekige grijze kuilen waren sterk afgeijnd in vlak en bevatten beiden baksteenspikkels en brokken.

Gracht S25 liep noordwest – zuidoost en kon gevolgd worden over een afstand van 73,70m. Deze was ongeveer 0,70m breed en amper 5cm diep bewaard. De vulling van de gracht bestond uit lichtgrijsig bruine zandleem en bevatte weinig houtskool en mangaanspikkels (zie figuur 20).

Figuur 20: Gracht S25 in sleuf 5. Zicht vanuit het noordwesten.

6.6. Sleuf 6

Sleuf 6 bestaat uit de oorspronkelijk geplande sleuven 6 en 7 doordat sleuf 6 verkeerdelijk doorgetrokken werd tot in sleuf 7. Dit verklaart waarom er bij de bespreking van de aangetroffen sporen geen sleuf 7 voorkomt.

6.6.1. Stratigrafie

In sleuf 6 (profiel 16) bereikte de ploeglaag een dikte van ongeveer 40cm. Net daaronder werd een 6cm dik blauwig grijs zandlemig pakket met weinig baksteenspikkels en vrij weinig houtskoolspikkels ongetekend (zie ook sleuf 3 en 4). De B-horizont hieronder bestond uit een 28cm dikke donkerbruin grijze zandleem met weinig houtskoolspikkels. Deze was sterk gebioturbeerd (zie figuur 21).

Figuur 21: Profiel 16 in sleuf 6.

Meer naar het zuiden toe kenmerkt de stratigrafie zich door een erg dikke donkerbruin grijze B-horizont (profiel 13). Deze was 48cm dik en was zeer sterk gebioturbeerd. De ploeglaag daarboven had een dikte van 32cm (zie figuur 22).

Figuur 22: Profiel 13 in sleuf 6.

6.6.2. Sporen

Sleuf 6 was ongeveer 205,92m lang. Sleuf 6 (zie bijlage 2). Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 6 op het laagste punt op ca. +20,09m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,36m TAW.

Twee sporen werden aangesneden in sleuf 6. Het gaat hierbij om een lichtbruinig grijze kuil van 1m diameter met weinig houtskoolspikkels en vlekjes (S35). Uit de vulling kwam geen dateerbaar materiaal. Naar het zuiden toe tekende S32 zich af in vlak als een wittig beige sterk gebioturbeerd spoor met weinig houtskoolspikkels. Waarschijnlijk gaat het hier om een natuurlijk spoor.

6.7. Sleuf 8

6.7.1. Stratigrafie

Centraal in sleuf 8 (profiel 11) had de ploeglaag een dikte van 30cm. Daaronder bevond zich een sterk gebioturbeerd, 34cm dik, donkerbruinig grijs pakket met weinig houtskoolspikkels. De moederbodem bestond uit bruinig oranjegele zandleem met matige bioturbatie (zie figuur 23).

Figuur 23: Profiel 11 in sleuf 8.

6.7.2. Sporen

Sleuf 8 (zie bijlage 2) had een lengte van 74,20m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 8 op het laagste punt op ca. +22,79m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,37m TAW.

In deze sleuf werden geen nieuwe archeologische sporen aangesneden. S26 is het verlengde van gracht S12/S22/S111. S13/S114 liep verder door ten noordwesten van S26 (hier S115).

6.8. Sleuf 9

6.8.1. Stratigrafie

Profiel 18 werd aangelegd centraal in sleuf 9. Direct onder de 30cm dikke ploeglaag bevond zich een 18cm dik donkerbruinig grijs pakket met veel houtskoolspikkels en enkele baksteenspikkels. De B-horizont daaronder bestaat dan weer uit een donkergrijsig bruin zandlemig pakket van ongeveer 28cm dik (zie figuur 24).

Figuur 24: Profiel 18 in sleuf 9.

6.8.2. Sporen

Sleuf 9 (zie bijlage 2) had een lengte van 74,20m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 9 op het laagste punt op ca. +20,10m TAW, op het hoogste punt op ca. +21,52m TAW.

In sleuf 8 werd één enkel spoor aangetroffen. Het betreft kuil S36 met een vage aflijning in vlak en een lichtbruinig oranje vulling met zeer weinig houtskoolspikkels.

6.9. Sleuf 10

6.9.1. Stratigrafie

Profiel 14 in sleuf 10 kenmerkte zich door een 34cm donkerbruinig grijze B-horizont met weinig houtskoolspikkels en een sterke bioturbatie. Dit pakket werd afgedekt door een 30cm dikke ploeglaag (zie figuur 25).

Figuur 25: Profiel 14 in sleuf 10.

6.9.2. Sporen

Sleuf 10 (zie bijlage 2) had een lengte van 37,43m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 10 op het laagste punt op ca. +22,30m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,60m TAW.

In deze sleuf werden geen archeologische sporen aangetroffen.

6.10. Sleuf 11

6.10.1. Stratigrafie

Profiel 12 werd aangelegd op de zuidoostelijke zijde van sleuf 11. De B-horizont bestond hier uit een 34cm dik, donkerbruinig grijs, sterk gebioturbeerd pakket dat afgedekt werd door een 20cm dikke ploeglaag (zie figuur 26).

Figuur 26: Profiel 12 in sleuf 11.

6.10.2. Sporen

Sleuf 11 (zie bijlage 2) had een lengte van 66,64m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 11 op het laagste punt op ca. +22,65m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,83m TAW.

Naast het vervolg van grachten S12/S111/S22/S26/S27 en S13/S114/S115/S116, werd nog één nieuw archeologisch spoor geregistreerd (S28). In vlak ging het om een lichtbruin, 0,5m x 0,5m groot, spoor met weinig houtskoolspikkels. In de vulling werd geen dateerbaar materiaal aangetroffen.

6.11. Sleuf 12

6.11.1. Stratigrafie

De dikte van de ploeglaag bedroeg hier 44cm. Daaronder manifesteerde zich een sterk gebioturbeerde donkerbruinig grijze B-horizont met een dikte van 46cm. Direct daaronder bevond zich het archeologisch niveau dat sterk gebioturbeerd was (zie figuur 27).

Figuur 27: Profiel 15 in sleuf 12.

6.11.2. Sporen

Sleuf 12 (zie bijlage 2) had een lengte van 42,63m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 12 op het laagste punt op ca. +22,52m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,95m TAW.

In sleuf 12 konden twee sporen worden waargenomen. S33 tekende zich erg zwak af in vlak en had een lichtbruinige vulling met zeer weinig houtskool. In coupe bleek het te gaan om een natuurlijk spoor.

Verder ten noordwesten werd gracht S34 aangesneden. Deze vage greppel was noordoost – zuidwest georiënteerd en was 0,40m breed (zie figuur 28). De vulling bestond uit lichtbruinig grijze zandleem met weinig houtskoolspikkels en roestvlekjes. Deze greppel kon verder gevolgd worden in sleuf 14 (S42). De diepte van de greppel bedroeg 20cm.

Figuur 28: greppel S34 in sleuf 12. Zicht vanuit het zuidwesten.

6.12. Sleuf 13

6.12.1. Stratigrafie

In sleuf 13 werd geen profiel aangelegd aangezien hier hetzelfde beeld naar voor kwam als in sleuf 11.

6.12.2. Sporen

Sleuf 13 (zie bijlage 2) had een lengte van 63,36m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 13 op het laagste punt op ca. +22,80m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,29m TAW.

In het uiterste zuidoosten van de sleuf tekende zich een sterk grillig afgerond spoor (S30) af met afmetingen 1,30m op 2,40m. Deze had een bleekgrijze kleur en was sterk gebioturbeerd. Centraal in dit spoor bevond zich een donkerbruine ronde aftekening (S29) met een diameter van ongeveer 45cm. De vulling van beide sporen bevatte geen archeologische inclusies die duiden op een antropogene oorsprong (zie figuur 29).

Figuur 29: S29 en S30 in sleuf 13.

Naast gracht S12/S111/S22/S26/S27 en S13/S114/S115/S116 die ook hier verder doorliepen (respectievelijk S112 en S117), kon nog een donkerbruinig ovaal spoor aangesneden worden (S31). Deze bleek in coupe een natuurlijke oorsprong te kennen.

6.13. Sleuf 14

6.13.1. Stratigrafie

Centraal in sleuf 14 werd profiel 20 aangelegd. Opvallend was dat de ploeglaag hier iets minder dik was, namelijk 26cm. Daaronder bevond zich een 40cm dikke donkergrijzig bruine, sterk gebioturbeerde, B-horizont. Door de sterke bioturbatie was de overgang naar het archeologisch niveau niet altijd even duidelijk (zie figuur 30).

Figuur 30: Profiel 20 in sleuf 14.

6.13.2. Sporen

Sleuf 14 (zie bijlage 3) had een lengte van 136,44m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 14 op het laagste punt op ca. +20,12m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,42m TAW.

S37 was een noordwest – zuidoost georiënteerde gracht, bevond zich in het uiterste zuidoosten van sleuf 14 en kon gevolgd worden over een afstand van 10m. De gracht zelf was 60cm breed en had een lichtgrijs tot witte zandleemvulling met veel mangaanspikkels en zeer weinig houtskoolspikkels. De gracht was maximaal 20cm diep bewaard. Gracht S38 had dezelfde oriëntatie en bevond zich direct ten noordwesten van S37. De vulling van deze gracht verschilde sterk van S37 en bestond uit lichtbruinig grijze zandleem met matig veel houtskoolspikkels en roestvlekjes. De gracht zelf kon gevolgd worden over een lengte van 16,60m en was ongeveer 1m breed. In coupe bleek de gracht 30cm diep bewaard te zijn (zie figuur 31).

Centraal in sleuf 14 bevond zich S39/S40. Het ging om een donkergrijze ronde kuil met een diameter van 1,20m (S39). De vulling bevatte weinig houtskoolspikkels en weinig baksteenbrokjes. Daarrond bevond zich een bruingrijze rand met weinig houtskoolspikkels en geen baksteenbrokjes (S40).

S41 had een wittig grijze vulling met erg veel roest- en mangaanvlekken. Archeologische indicatoren die duiden op een antropogene aard van het spoor ontbreekten.

Greppel S42 betrof het verlengde van S34 in sleuf 12. Deze was hier iets minder breed, namelijk 30cm.

Figuur 31: Zicht op grachten S37 (links) en S38 (rechts). Zicht vanuit het zuidoosten.

6.14. Sleuf 15

6.14.1. *Stratigrafie*

In sleuf 15 werd geen profiel aangelegd, aangezien hier hetzelfde beeld naar voor kwam als in sleuf 14.

6.14.2. *Sporen*

Sleuf 15 (zie bijlage 3) had een lengte van 92,11m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 15 op het laagste punt op ca. +19,31m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,48m TAW.

In deze sleuf werd 1 spoor aangetroffen. Het betreft S43, een donkergrijze ronde kuil met weinig houtskoolspikkels en matig veel baksteenspikkels. De diameter van de kuil bedroeg 0,60m.

6.15. Sleuf 16

6.15.1. Stratigrafie

Profiel 22 werd aangelegd in het uiterste zuidoosten van sleuf 16. De ploeglaag had hier een dikte van ca. 28cm. Daaronder bevond zich een 48cm dikke B-horizont die sterk gebioturbeerd was (zie figuur 32).

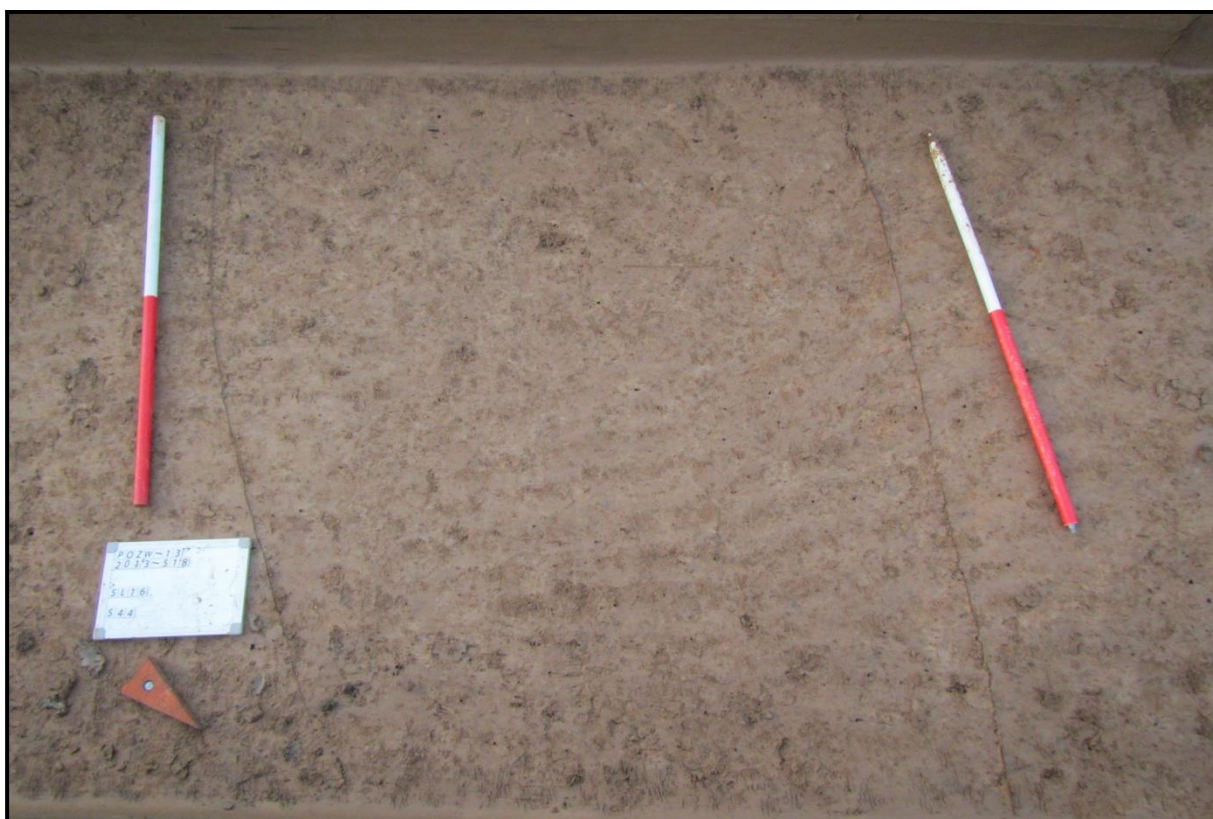

Figuur 32: profiel 22 in sleuf 16.

6.15.2. Sporen

Sleuf 16 (zie bijlage 3) had een lengte van 62,20m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 16 op het laagste punt op ca. +22,70m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,73m TAW.

In sleuf 16 konden twee erg vage bruinigrijze grachten teruggevonden worden (S44 en S45) (zie figuur 33 en 34). Beiden hadden een noordoost – zuidwest orientatie. De afstand tussen de twee grachten onderling bedroeg 6,20m. S44 had een breedte van ongeveer 1,50m, S45 was ongeveer 0,50m breed. Deze grachten konden nog verder gevolgd worden in sleuf 19 en 20. In coupe bleek dat S44 ongeveer 20cm diep en S45 slechts 10cm diep bewaard was.

Figuur 33: S44 in sleuf 16. Zicht vanuit het noordoosten.

Figuur 34: S45 in sleuf 16. Zicht vanuit het noordoosten.

6.16. Sleuf 17

6.16.1. Stratigrafie

Profiel 26 werd aangelegd in het uiterste noordwesten van sleuf 17. De ploeglaag had hier een dikte van ongeveer 34cm. Daaronder bevond zich een blauwig grijs pakket van 6cm dikte dat onderdeel vormde van de ploeglaag. De B-horizont hieronder bestond uit een 30cm dik donkerbruin grijs zandlemig pakket met weinig houtskoolspikkels (zie figuur 35).

Figuur 35: Profiel 26 in sleuf 17.

6.16.2. Sporen

Sleuf 17 (zie bijlage 3) had een lengte van 49,30m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 17 op het laagste punt op ca. +20,10m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,47mTAW.

Centraal in sleuf 17 kwamen drie lichtbruine sporen aan het licht met matig veel houtskoolspikkels (S51, S52 en S53). S52 bleek na verder onderzoek gewoon nog een pakket B-horizont te zijn dat niet was afgegraven. In het geval van S51 en S53 ging het om twee kuilen met respectievelijk een diameter van 1,80m en 1m. In coupe ging het om vrij ondiep bewaarde kuilen, respectievelijk 30cm en 10cm. Uit beide kuilen kwamen enkele fragmenten handgevormd aardewerk (zie figuur 36).

Figuur 36: S51 (rechts), S52 (midden boven) en S53 (links) in sleuf 17.

6.17. sleuf 18

6.17.1. *Stratigrafie*

Profiel 27, aangelegd in sleuf 18, vertoont dezelfde opbouw als dit in profiel 26 van sleuf 17 (cfr. supra).

6.17.2. *Sporen*

In deze sleuf (zie bijlage 3) werden geen archeologische sporen aangesneden. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 18 op het laagste punt op ca. +19,94m TAW, op het hoogste punt op ca. +20,40mTAW.

6.18. sleuf 19

6.18.1. Stratigrafie

Centraal in sleuf 19 werd profiel 23 aangelegd. Voor de ploeglaag werd hier een dikte van 30cm opgetekend. De B-horizont hier was 30cm dik en sterk gebiotubeerd (zie figuur 37).

Figuur 37: Profiel 23 in sleuf 19.

6.18.2. Sporen

Sleuf 19 (zie bijlage 3) had een lengte van 66,21m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 19 op het laagste punt op ca. +22,85m TAW, op het hoogste punt op ca. +22,93mTAW.

Grachten S44 (hier S47) en S45 (hier S118) konden hier verder gevolgd worden (zie sleuf 16). Ten zuidoosten van deze grachten bevond zich een half cirkelvormig lichtbruin spoor (S46) met veel roestvlekken en weinig houtskoolspikkels (zie figuur 38). Centraal in deze sleuf werd dan weer een ovale lichtbruinige en 1,20m lange kuil

(S48) met matig veel houtskoolspikkels en vlekken aangesneden. De vulling leverde hier geen aardewerk op.

Figuur 38: S48 in sleuf 19.

6.19. Sleuf 20

6.19.1. Stratigrafie

Profiel 24 werd aangelegd in het uiterste noordwesten van sleuf 20. De dikte van de ploeglaag bedroeg 28cm. Voor de B-horizont werd een dikte van 34cm geregistreerd. Deze was sterk gebioturbeerd (zie figuur 39).

Figuur 39: Profiel 24 in sleuf 20.

6.19.2. Sporen

Sleuf 20 (zie bijlage 3) had een lengte van 68,15m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 20 op het laagste punt op ca. +22,80m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,13mTAW.

Naast gracht S44/S47 (hier S49) en S45/S118 (hier S119) die al in sleuf 16 en sleuf 19 aangesneden werden, kon nog één spoor geregistreerd worden (S50). Het gaat om een lichtbruinig grijze kuil van bijna 1m lang en ongeveer 0,60m breed (zie figuur 40).

Figuur 40: S50 in sleuf 20.

6.20. Sleuf 21

6.20.1. Stratigrafie

Profiel 29 werd geregistreerd in het uiterste zuidwesten van sleuf 21. Hier werd voor de ploeglaag een dikte van 20cm opgetekend. De B-horizont was hier sterk gebioturbeerd en sterker ontwikkeld met een dikte van 40cm (zie figuur 41).

Figuur 41: Profiel 29 in sleuf 21.

6.20.2. Sporen

Sleuf 21 (zie bijlage 3) had een lengte van 64,47m. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 21 op het laagste punt op ca. +22,68m TAW, op het hoogste punt op ca. +23,01mTAW.

In het zuidoosten van sleuf 21 kon gracht S54 gevolgd worden over een afstand van ongeveer 30m. Deze zuidoost – noordwest georiënteerde gracht was gemiddeld 0,60m breed en had een lichtbruinig grijze kleur (zie figuur 42). Verderop in noordwestelijke richting werden drie lichtbruinig grijze, sterk gebioturbeerde, kuilen aangesneden (S55, S56, S57). In het geval van S55 en S56 ging het om afgeronde rechthoekige kuilen van 0,70m breed en ongeveer 1m lang. S57 was cirkelvormig en had een diameter van ongeveer 0,80m. In coupe bleek S57 20cm diep bewaard te zijn gebleven (zie figuur 43). Uit de vulling van deze drie kuilen kwam geen aardewerk.

Figuur 42: Gracht S54 in sleuf 21. Zicht vanuit het zuidoosten.

Figuur 43: Kuil S57 in sleuf 21.

6.21. Sleuf 22

6.21.1. Stratigrafie

Op profiel 30 in sleuf 22 (zie figuur 44) werd een 32cm dikke ploeglaag opgetekend. Daaronder bevond zich een 28 cm dikke sterk gebioturbeerde donkergrijsig bruine B-horizont.

Figuur 44: Pروفیل 30 in sleuf 22.

6.21.2. Sporen

In deze sleuf (zie bijlage 3) werden geen archeologische sporen aangetroffen. Het archeologisch vlak bevond zich binnen sleuf 22 op het laagste punt op ca. +19,13m TAW, op het hoogste punt op ca. +19,97mTAW.

6.22. Sleuf 23

6.22.1. Stratigrafie

De ploeglaag in sleuf 23 in profiel 31 (zie figuur 45) had een dikte van 22cm. Daaronder manifesteerde zich een 20cm dikke donkergrijze B-horizont met weinig houtskoolspikkels.

Figuur 45: Profiel 31 in sleuf 23.

6.22.2. Sporen

Sleuf 23 (zie bijlage 2 en 3) had een lengte van ongeveer 190m en liep dwars over de breedte van het onderzochte gebied (zuidwest – noordoost georiënteerd).

In totaal werden 9 sporen aangesneden, waarvan 1 natuurlijk. Kuil S100 had een lengte van 1m en was ongeveer 30cm breed. De vulling bestond uit donkerbruinig grijze zandleem met veel kalkmortelspikkels, veel baksteenbrokjes en veel organisch

materiaal. Kuil S101 (zie figuur 46) had ongeveer dezelfde afmetingen en bestond uit lichtbruinig grijze zandleem met weinig inclusies, zeer weinig houtskoolspikkels en bevatte vergane organische resten van een houten plank. Deze sporen kunnen gelinkt worden aan hoppeteelt op het terrein.

Kuil S102 was ongeveer 1,80m lang en 0,60m breed. De sterk gebioturbeerde vulling bestond uit donkerbruinig grijze zandleem met zeer veel houtskoolspikkels en brokken en weinig verbrande leembrokjes (zie figuur 47). De kuil had een maximale diepte van 22cm. Noch bij couperen, noch tijdens het uitzeven van de zeefstalen werd aardewerk aangetroffen. Van dit spoor zijn er houtskoolstalen genomen met het oog op C14-datering.

In het uiterste oosten van sleuf 23 konden 3 grachten/greppels direct naast elkaar aangesneden worden (S106, S107 en S108). Gracht S106 had een lichtgrijs witte zandleemvulling met veel mangaanspikkels en weinig houtskoolspikkels. Deze was ongeveer 60cm diep bewaard en had een breedte van ongeveer 1,80m. Direct daarnaast bevond zich gracht S107 (zie figuur 48). Deze was ongeveer 1,60m breed en had een maximale diepte van ca. 40cm. De vulling bestond uit een bruinig witte zandleem met enkele roestvlekjes, zeer weinig houtskoolspikkels en weinig mangaanspikkels. Uit beide sporen kwam geen archeologisch materiaal.

Greppel S108 was zeer vaag afgelijnd en was ongevuld met een lichtgrijs witte zandleem met zeer weinig houtskoolspikkels. Deze was ca. 40cm breed en amper 10cm diep bewaard.

Kuil S109 was ongeveer 1,20m lang en 30cm breed. In vlak tekende deze zich erg zwak af als een donkerbruinig grijs spoor met weinig houtskoolspikkels. De kuil had een maximale diepte van 20cm.

Figuur 46: S101 in sleuf 23. Centraal in het spoor (zwart) bevinden zich de organische resten van een houten plank.

Figuur 47: Coupe op houtskoolrijke kuil S102 in sleuf 23.

Figuur 48: Coupe op gracht S107 in sleuf 23.

6.23. Kijkvensters (zie bijlages 2 en 3)

Tijdens het aanleggen van sleuf 4 werden enkele blauwig grijze sporen met een grote hoeveelheid houtskool en in minder mate verbrand bot en verbrande leem teruggevonden, respectievelijk S14 – S15 en S18. Op basis van de vulling van de sporen en het aangetroffen handgevormd aardewerk werd beslist om deze sporen verder te onderzoeken door middel van kijkvensters en zodoende na te gaan of zij geïsoleerd lagen. Kijkvenster 1 werd aangelegd in sleuf 4 ter hoogte van sporen S14 – S15. Kijkvenster 2 - ook in sleuf 4 – ter hoogte van S18 en greppel S19.

Tijdens de aanleg van sleuf 17 kwam in de nabijheid van de Bommelaarsbeek een vage, donkerbruinig grijze kuil met een grote hoeveelheid handgevormd aardewerk aan het licht. Hierop werd beslist om een kijkvenster aan te leggen om na te gaan of er zich hier nog meer archeologische sporen situeerden (kijkvenster 3).

Kijkvenster 4 werd aangelegd na de vergadering van 15/01/2014 met OE tussen sleuf 19 en sleuf 20 om mogelijke aanwezige bewoningssporen uit te sluiten nabij greppel S45/S118/S119 en gracht S44/S47/S49.

6.23.1. Kijkvenster 1

Tijdens de aanleg van kijkvenster 1 werd duidelijk dat er geen nieuwe gelijkaardige sporen aan het licht kwamen, uitgezonderd twee grachten (S60 en S61) die van recentere oorsprong bleken te zijn (zie figuur 49). S60 kon gevolgd worden over een afstand van 9,50m en had een breedte van 0,65m. Deze 20cm diepe, sterk gebioturbeerde gracht, was zwak afgelijnd en had een bruinig grijs gevlekte vulling met zeer weinig houtskoolspikkels. S61 kon gevolgd worden over een afstand van 13,90m. Deze 0,50m brede gracht was matig afgelijnd, had een bruinig grijze vulling met vrij weinig houtskoolspikkels en was matig gebioturbeerd. De gracht was 14cm diep bewaard gebleven.

Figuur 49: Zicht op kijkvenster 1 met links gracht S61, rechts gracht S60 en daartussen (paal)kuilen S14 en S15 die reeds aangesneden werden in sleuf 4 (voor S14 en S15: zie 6.4.2.).

6.23.2. Kijkvenster 2

Tijdens de verdere aanleg van kijkvenster 2 kwamen drie grote, vrij onregelmatige en sterk uitgeloopte sporen met weinig houtskool aan het licht (S62, S63 en S64) (zie figuur 50 en 51, voor coupetekening zie ook bijlage 5). Deze drie sterk uitgeloopte sporen waren vrij diep bewaard en bevatten allen fragmenten handgevormd aardewerk. S62 was 1,30m lang en 1m breed. In vlak werd S62 verstoord door een recente vergraving. In coupe bleek de kuil opgevuld te zijn met een 38cm dik blauwig grijs zandlemig pakket met veel roestvlekken en weinig houtskoolspikkels. Daaronder bevond zich een lichtbruinig grijs meer zandig zandlemig pakket van 8cm dikte.

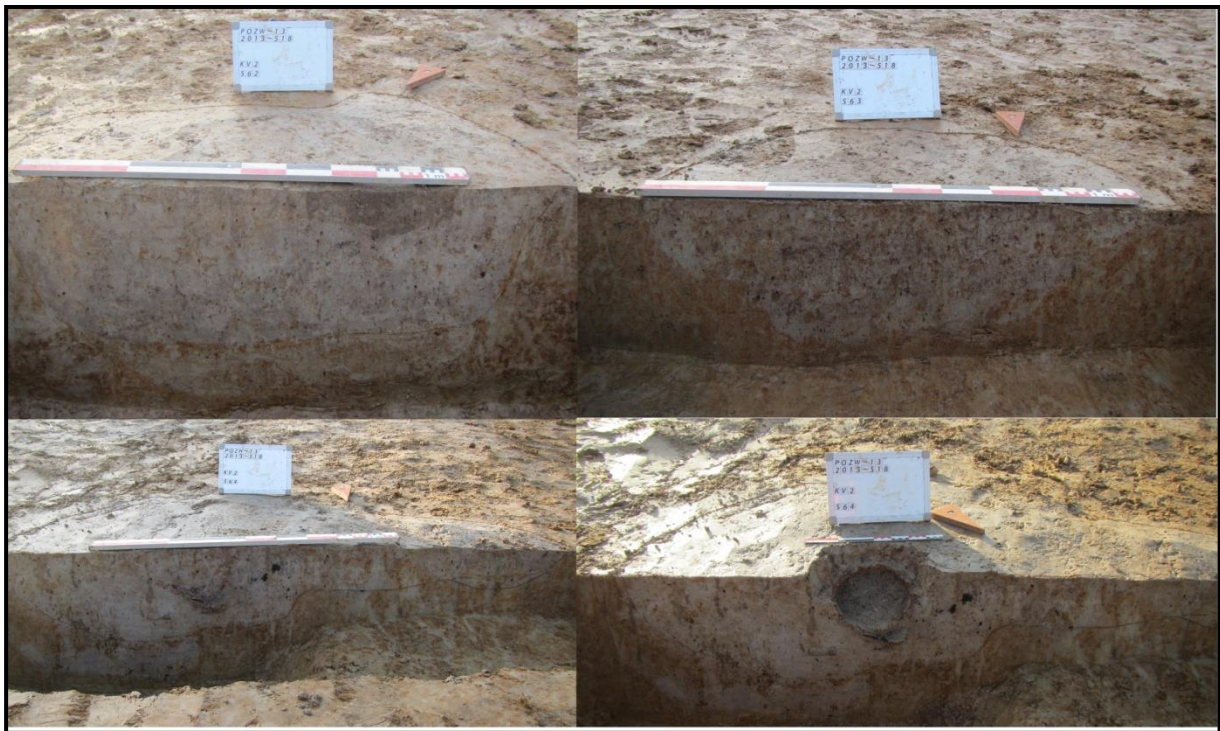
S63 was iets kleiner en had een doorsnede van 1m. Deze kuil had een blauwig grijze zandlemige vulling met roestvlekken en weinig houtskoolspikkels. Deze was 30cm diep bewaard. S64 was 1,90m lang en 1,30m breed en daarmee de grootste van de drie kuilen. De bovenste vulling bestond uit bruinig witte zandleem met veel roestvlekken en veel houtskoolspikkels. Daaronder bevond zich een lichtgrijs wit pakket met brokken versmeten moederbodem en weinig houtskoolspikkels.

S64 bleek in coupe een grote hoeveelheid aardewerk te bevatten. Bij het vrijleggen kwam een bijna intacte handgevormde aardewerken pot aan het licht. Aangezien geen duidelijke onderlinge structuur kon geïdentificeerd worden, gaat het hier waarschijnlijk om kuilen. In het geval van S64 echter mag de denkpiste van een moedwillige (rituele?) depositie niet uitgesloten worden.

Daarnaast kon ook nog gracht S113, die al aangesneden werd in kijkvenster 1 (S60), verder gevolgd worden over een afstand van 16,70m.

Figuur 50: Zicht op kijkvenster 2 met rechtsboven in het bruin de lichtgrijze kuilen S62, S63 en S64, links kuil S18 en greppel S19 uit sleuf 4. Centraal loopt gracht S113 (oranje). Zicht vanuit het zuidoosten.

Figuur 51: Coupe op kuilen S62 (linksboven), S63 (rechtsboven) en S64 (linksonder) in kijkvenster 2. Rechtsonder detail van het vrijgelegde aardewerk uit S64 *in situ*.

6.23.3. Kijkvenster 3

Kijkvenster 3 werd aangelegd rond S51, S52 en S53 in sleuf 17 waarbij aardig wat handgevormd aardewerk naar boven kwam. Bij het verder blootleggen bleek S51 een kuil te zijn. (zie figuur 52). Daarnaast kwam ook nog een gelijkaardig spoor aan het licht (S66) (zie figuur 52 en 53, voor coupetekening zie ook bijlage 5). In beide gevallen ging het om vrij grote, ronde donkerbruinig grijze kuilen die vrij ondiep bewaard waren. Opvallend was dat in de bovenste vulling van S66 zich vijf (quasi) volledig bewaarde vroeg La Tène potten van verschillende formaten bevonden. Deze werden zorgvuldig en moedwillig gedeponeerd in deze kuil, aangezien vier individuen in elkaar geplaatst werden (zie figuur 48). Wat de reden hiervoor was, is nog onduidelijk. Verder onderzoek op de potten en de inhoud hiervan wordt sterk aanbevolen.

Figuur 52: Zicht op kijkvenster 3 in sleuf 17 met zicht op de kuilen S51, S53 en S66. De locatie van de aardewerken potten zijn aangegeven door middel van een gele cirkel. Zicht vanuit het zuiden.

Figuur 53: coupe op kuil S66 met op de voorgrond het vrijgelegde vroeg La Tène aardewerk in situ.

6.23.4. Kijkvenster 4

Op de vergadering van 15/01/2014 (supra) werd beslist een kijkvenster aan te leggen tussen sleuf 19 en sleuf 20, met het oog op het controleren op mogelijke bewoningssporen nabij greppel S45/S118/S119 en gracht S44/S47/S49.

Tijdens het aanleggen van het kijkvenster kwam slechts één archeologisch relevant spoor aan het licht (zie figuur 54). Kuil S104 had een diameter van bijna 3 m. De vulling bestond uit donkergrijze zandleem met veel houtskoolspikkels, veel kalkmortelspikkels, een enkele wandfragment industrieel wit aardewerk en een grote hoeveelheid botmateriaal. Bij het verdiepen kwam een groot aantal botmateriaal naar boven. Al snel bleek dat het ging om een paardenskelet (deels) in anatomisch verband (zie figuur 55 en 56). Mogelijk is ook nog een tweede exemplaar aanwezig in de kuil. De doodsoorzaak van het paard is hier echter niet duidelijk. In overleg met Archeo7 werd deze kuil vrijgegeven aan Archeo7 en werd beslist deze kuil en bijhorend paardenskelet volledig te registreren.²³

Figuur 54: Kijkvenster 4 met kuil S104. Zicht vanuit het zuiden.

²³ Telefonisch contact met Jan Decorte van Archeo7 op 28 januari 2014.

Figuur 55: Coupe op kuil S104.

Figuur 56: Detail van het aanwezige paardenskelet in anatomisch verband.

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

7.1. Aardewerk

7.1.1. *Handgevormd aardewerk*

Tijdens het vooronderzoek werd een grote hoeveelheid handgevormd aardewerk teruggevonden. Kenmerkend voor deze scherven is hun wandafwerking die besmeten tot geglad en zelfs gepolijst is. Hieronder volgt kort het overzicht van de contexten waarin dit materiaal is aangetroffen.

Context **S18** bevatte een fragment besmeten aardewerk (datering eindfase late bronstijd tot La Tène fase) en een geknikt wandfragment mogelijk van een geknikte schaal of een *situla*. In spoor **S19** werd besmeten aardewerk teruggevonden dat ruim in de Metaaltijden kan gedateerd worden. **S47** bevatte fijnwandig handgevormd aardewerk met een gegladde tot gepolijste wandafwerking met een ruime datering in de Metaaltijden. Kuil **S64** bevatte een quasi volledige fijnwandige geknikte schaal of *situla* en fragmenten van een tweede individu (Vroege La Tène (5de - midden 3de eeuw v.C.). Mogelijk betreft het hier een moedwillige depositie (bouw- of verlatingsoffer). **S65** bevatte handgevormd aardewerk dat ruim in de Metaaltijden kan gedateerd worden.

Depositiecontext **S66** in kijkvenster 3 bevatte 5 complete handgevormde potten (zie figuur 57). De context is uitzonderlijk. De potten werden volgens een bepaalde volgorde in elkaar geplaatst. Zo werd twee keer een kleinere kom in een brede schaal geplaatst en als vijfde individu werd nog een kom langs de buitenzijde gedeponerd. Op basis van hun vorm (schalen en kommen) en versieringselementen (golvende groeflijn/kamstreepversiering) kunnen ze gedateerd worden in de vroeg La Tène periode (5de –midden 3de eeuw v.C.). De potten werden in blok gelicht en slechts gedeeltelijk vrijgemaakt om een determinatie mogelijk te maken (zie figuur 57). Naast de complete individuen werden nog scherven teruggevonden van een *situla* met een gegladde wand en een geknikt profiel en een geknikte schaal met een korte rand.

Het handgevormde aardewerk in zijn geheel bekeken kan scherp gedateerd worden in de vroege La Tène periode tussen de 5de en midden 3de eeuw v.C.²⁴ Opmerkelijk is de aanzienlijke hoeveelheid aardewerk dat teruggevonden werd samen met een uitzonderlijke depositie van vijf volledige recipiënten.

²⁴ Met dank aan dr. Guy De Mulder (UGent).

Figuur 57: Twee van de vijf vroeg La Tène potten uit kuil S66. Let op de geometrische golflijnversiering op de buik net onder het geknikte profiel.

7.1.2. Romeins aardewerk

Greppel S8 leverde een scherf grijs aardewerk op. Daarnaast kon ook nog een secundair verbrande rand volgens regionale techniek van (waarschijnlijk) een vroeg type *mortarium* (vlakvondst sleuf 20) en een fragment fijnwandig aardewerk met kamstreepversiering (S49) teruggevonden worden (zie figuur 58).

Figuur 58: Enkele fragmenten Romeins aardewerk aangetroffen tijdens het onderzoek. Boven randfragment van een vroeg Romeins mortarium; linksonder een fijnwandig scherf met kamstreepversiering en rechtsonder een onbepaalde Romeinse wandscherf.

7.1.3. Middeleeuws aardewerk

Greppel S7 en gracht S13/S25/S60 leverden naast enkele fragmenten grijs aardewerk, vooral fragmenten rood geglazuurd aardewerk op. In het geval van gracht S60 gaat het om een rood geglazuurd randfragment van een kan/kruik en enkele wandfragmenten. In het geval van S13 gaat het om een rood geglazuurd tegelfragment. Het materiaal kan ruwweg gedateerd worden tussen de 16de – 18de eeuw.

7.1.4. Industrieel wit aardewerk

Één enkel fragment industrieel wit werd teruggevonden (S104). Dit materiaal werd teruggevonden in context S104. Het gaat om aardewerk dat ruwweg kan gedateerd worden vanaf de 19de eeuw.

7.2. Bot

Eén enkel afvalkuil (S104 in kijkvenster 4) leverde bot op (zie figuur 59). Het gaat hier om dierlijk bot afkomstig van één (of meerdere) paard(en) dat ingezameld werd tijdens het verdiepen van de kuil. Het botmateriaal in anatomisch verband (zie supra) werd verder vrijgelegd en ingezameld door Archeo7. Op basis van de correcte anatomische positie van de beenderen en wervels gaat het om een begraving en niet om het dumpen van consumptieafval. De datering van de kuil is onzeker. Echter in Wereldoorlog I contexten zijn dergelijke krengebegravingen eerder vastgesteld in Reningelst - Kriekstraat en in Poperinge - Sappenleen.

Figuur 59: Selectie van het botmateriaal afkomstig uit kuil S104.

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Verspreidt over het ganse terrein werd een groot aantal scherven handgevormd aardewerk aangetroffen in greppels, grachten en kuilen. In enkele gevallen ging het om geknikte schaaltypes of *situlae*. Deze kunnen op basis van hun vorm en hun versieringselementen toegeschreven worden aan de Vroege La Tène periode (5de – midden 3de eeuw v.C.). In enkele gevallen gaat het om moedwillige depositie van volledige potten (cf. S64 in kijkvenster 2 en S66 in kijkvenster 3). Hoewel de sporendensiteit niet hoog is, toont het homogene schervenensemble een site in de **vroege La Tène periode** aan, wat uitzonderlijk is voor Poperinge en de ruime omgeving.

De greppels tonen een ruimtelijke perceelsindeling, terwijl de kuilen aanwijzingen geven voor bewoning- en mogelijke ambachtelijke activiteiten. De grenzen van het erf zijn moeilijk vast te stellen bij een dergelijke *low density site*. Dit type site kenmerkt zich door zijn kortstondig karakter met een vertaling van een lager aantal sporen in het bodemarchief, in veel gevallen één woning, één of meerdere (afval)kuilen en een greppelsysteem (afbakening/indeling). Dergelijke sites zijn echter door hun kortstondigheid uitermate interessant, aangezien ze een duidelijk beeld geven van een bepaalde periode in het verleden. Zo kan duidelijk de inplantingskeuze van de woning en de indeling van het terrein (grachten en greppels) onderzocht worden. Ook werpt het vraagstellingen op waarom slechts één of maximum twee generaties op die welbepaalde plaats hun woonplaats hadden.

Daarnaast zijn er ook aanwijzingen voor perifere bewoning uit de **Romeinse periode**. Met zekerheid konden een aantal greppelstructuren toegeschreven worden aan de Romeinse periode. Mogelijk maken deze deel uit van erfindelingen of begrenzen ze akkerlanden. In beide gevallen kunnen bewoningsporen verwacht worden. In de zuidwestelijke zone van het onderzoeksgebied werden enkele scherven Romeins aardewerk aangetroffen. Het gaat om o.a. een fragment dunwandig aardewerk met kamstreepversiering (S49), een secundair verbrande rand volgens regionale techniek, vermoedelijk van een vroeg mortarium type (inv nr3) en enkele wandfragmenten *soap ware* (S47).

Vervolgens werden ook –in mindere mate– sporen (waaronder enkele greppels en grachten (S8, S13, S25, S60, S113)) aan de **middeleeuwse periode** toegeschreven op basis van het aangetroffen grijs en rood(geglazuurd) aardewerk. Het gaat duidelijk om *off site* fenomenen die te linken zijn aan landinrichting (begrenzings van de

cultuurgronden). Echter kan er niet uitgesloten worden dat er bewoningsporen aanwezig kunnen zijn binnen het terrein.

Tenslotte doet het aantreffen van een paardenskelet (deels) in anatomisch verband eveneens de vraag rijzen of er nog meer dergelijke contexten aanwezig zijn op het terrein. Hoewel vooralsnog deze context niet met zekerheid aan WOI of WOII kan gelinkt worden lijkt het toch onwaarschijnlijk dat het een kadaver betreft dat door een boer is begraven (gezien er niet direct een boerderij in de buurt is/was). Dergelijke contexten zijn ook reeds op andere opgravingen in de buurt aangetroffen (waar ze wel aan WOI konden worden gelinkt, cfr. supra).

9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

De aangetroffen archeologische sporen (in het bijzonder deze uit de Romeinse en vroege La Tène periode), hoewel in lage densiteit aanwezig, vormen een aanwijzing dat zich op deze site bewoning uit deze perioden kan hebben gemanifesteerd. Zeker tengevolge van het feit dat verspreid over het terrein sporen en materiaal is aangetroffen uit een vooralsnog archeologisch zeer slecht gekende periode (vroege La Tène) wordt geadviseerd om een vervolgonderzoek uit te voeren op de gehele geprospecteerde site, uitgezonderd de zone ten zuidoosten van de aangetroffen gracht S13 (zie bijlage 2, 3 en 6). In totaal gaat het om een oppervlakte van ongeveer 2,4ha (zie bijlage 6).

In het zuidwestelijke deel van de site werden grachten en greppels teruggevonden, die gedateerd kunnen worden in de **Romeinse periode** (1ste tot 3de eeuw n.C.), dit op basis van het aangetroffen aardewerk. De greppelstructuren, enerzijds greppel S45/S118/S119 en gracht S44/S47/S49 en anderzijds S54 staan haaks op elkaar en wijzen in de richting van een perceelsindeling in NO/ZW en NW/ZO richting. Mogelijk kunnen bij deze greppelstructuren bewoningssporen aangesneden worden.

Van groot belang zijn dus echter ook de sporen en vondsten die te linken zijn aan de **vroeg La Tène periode** (ijzertijd, 5de – midden 3de eeuw v.C.) In het noordoostelijke deel (sleuf 1 tot en met sleuf 5) van het terrein werden een aantal (paal)kuilen en greppels teruggevonden uit de. Een deel van de kuilen kan deel uitmaken van bewoningssporen in de vorm van spiekers (bijgebouwen) of hoofdgebouwen. Daarnaast werd, eveneens uit deze periode, een uitzonderlijke depositie van vijf complete potten teruggevonden in het zuidwestelijke deel (S66 sleuf 17) van de site. Een dergelijke depositie is uitzonderlijk in Vlaanderen.

Bij een vervolgonderzoek kan een volledig erf verwacht worden met de aanwezigheid van een hoofdgebouw, bijgebouwen en sporen van ambachtelijke activiteit (extractie- en afvalkuilen) begrensd of ingedeeld met greppels. De aanwezigheid van een site is niet verwonderlijk gezien de topografische en hydrografische factoren die het terrein kenmerken. Het gebied ligt op een hoger gelegen deel geflankeerd door de Bommelaarsbeek en de Vleterbeek. Diverse sites werden reeds vastgesteld in de omgeving van de Vleterbeek: uit de late bronstijd/vroege ijzertijd (Poperinge Koestraat en Poperinge Appelgoedje), late ijzertijd (Poperinge Lijssenthoek, Poperinge Fransvlaanderenweg en Poperinge Appelgoedje), Romeinse periode (Poperinge Fransvlaanderenweg, Poperinge Sappenleen en Watou Douveweg) en de Middeleeuwen (Poperinge Sappenleen, Poperinge Appelgoedje en Poperinge Diepemeers). Echter de

vroege La Tène periode werd niet eerder of nauwelijks vastgesteld in Poperinge en zelfs (West-) Vlaanderen.

Typerend voor de vroege La Tène periode in West-Vlaanderen is dat dikwijls enkel de (afval)kuilen teruggevonden worden. De gebouwstructuren uit deze periode zijn moeilijk te identificeren (zeker bij een vooronderzoek). Wellicht omdat men hier te maken heeft met een afwijkende bouwmethode (steunpalen minder diep gefundeerd)²⁵.

De slechte kennis van deze periode voor Vlaanderen, en dan in het bijzonder voor West-Vlaanderen, is dus een belangrijk argument voor een verder vervolgonderzoek. Bovendien doet de uitzonderlijke vondst van een rituele depositie (kuil S66), waarin vijf volledige in elkaar geplaatste aardewerken vroege La Tène potten vrijgelegd werden, toch enkele vragen rijzen over de aard en het intentioneel karakter hiervan. Daarnaast dient ook nog rekening gehouden te worden met de (perifere) aanwezigheid uit de Romeinse periode.

Bij het vervolgonderzoek dienen voor het natuurwetenschappelijke luik volgende aandachtspunten in acht genomen te worden. Gezien de nattere omgeving van het gebied, dat voor een betere bewaring van houtskool en organisch materiaal zorgt, is dit materiaal uitermate bruikbaar voor C14 dateringen, houtskoolbepalingen en bij grotere houtfragmenten zelfs dendrochronologie. Gezien de spreiding van de vroeg La Tène site over het volledige noordelijke deel van het terrein kan naast het aardewerk of bij ontbreken van sluitend diagnostisch materiaal, ook op basis van C14 dateringen de onderlinge chronologische relatie onderzocht worden.

Dankzij de nattere omgeving blijven ook pollen en archeobotanische resten beter bewaard. Hier dienen voldoende waarderings- en analyses voorzien te worden. Deze analyses kunnen een beeld creëren van het toenmalige lokale en ruimere milieu.

Een uitgebreide conservatiepost dient ook opgenomen te worden. Enerzijds voor het consolideren en restaureren van volledige aardewerken recipiënten. Anderzijds kunnen (metalen) voorwerpen verwacht worden die een specialistische behandeling nodig hebben zoals bv. Romeinse munten die aanwezig kunnen zijn in het Romeinse grachtenstelsel. Gezien de kans op de aanwezigheid van waterputten niet uit te sluiten valt is het ook aangewezen om ook een post voor bemaling te voorzien.

Extra speciale aandacht verdienen de vijf in elkaar gestapelde vroege La Tène potten uit de depositiekuil S66. Om te beginnen kan non-destructief onderzoek aan de hand van

²⁵ Mondelinge informatie Guy De Mulder (Ugent).

een CT-scan meer duidelijkheid brengen over de inhoud van de potten. Nadien dienen de potten, in het geval dat er verbrand bot aanwezig is, uitgehaald te worden door een fysisch antropologe. Indien er geen bot aanwezig is, kunnen de potten stelselmatig uitgehaald worden. Een staal voor pollenanalyse en archeobotanisch materiaal kan nog genomen worden. De inhoud dient volledig uitgezeefd te worden op 0,5mm, waarbij het residu gewaardeerd wordt door een specialist inzake zaden/vruchten of andere elementen die blijken aanwezig te zijn. Indien houtskool, verbrand bot of andere resten aanwezig zijn, die bruikbaar zijn voor een C14 datering, dient dit zeker te gebeuren (minstens één C14 datering). Hoewel de potten vormtypologisch in de vroege La Tène periode dateren, kunnen ze hierdoor mogelijk scherper gedateerd worden. Tot slot is het uitermate noodzakelijk dat de vijf recipiënten volledig gerestaureerd en geconsolideerd worden. Een dergelijke context is uiterst zeldzaam. Dit in functie van enerzijds behoud en anderzijds ontsluiting naar een groter publiek en verder wetenschappelijk onderzoek. Na het consolideren dienen deze gefotografeerd en getekend te worden.

10. SYNTHESE

In het kader van een nieuwe verkaveling aan de Zwijnlandstraat te Poperinge (prov. West Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv gedurende enkele dagen in december 2013 en januari 2014 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was NV Matexi Projects. Aangezien de bouw van deze verkaveling gepaard zou gaan met een verstoring van de bodem, adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven.

Het archeologisch onderzoek leverde – verspreid over het terrein – verschillende archeologische sporen op. Het gros van deze sporen was te dateren in de ijzertijd. Vooral het feit dat enkele grachten, greppels en kuilen gedateerd worden in de Vroege La Tène periode (5de – midden 3de eeuw v.C.) is van groot belang aangezien deze periode archeologisch zeer slecht gekend is in Vlaanderen. Deze sporen wijzen hoogstwaarschijnlijk op de aanwezigheid van bewoning op de site in deze periode. Daarnaast werd ook een (perifere) Romeinse en middeleeuwse aanwezigheid vastgesteld alsook de begraving van een volledig paardenskelet dat mogelijk terug te voeren is tot WOI.

Ondanks de lage sporendensiteit (zogenaamde *low density site*), wordt het toch noodzakelijk geacht om een archeologisch vervolgonderzoek te adviseren voor een groot deel van de site (zie bijlage 6). De slechte kennis van de vroege La Tène periode voor Vlaanderen, en dan in het bijzonder voor de West-Vlaamse regio, is hier een belangrijk argument. Deze aanbeveling heeft echter geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

11. LITERATUUR

• Uitgegeven bronnen

- ADRIAAN M., 2006, Middeleeuwse vloertegels als inspiratiebron voor 18de, 19de en 20ste-eeuwse haardtegels in Poperinge. In: *Novi Monasterii*, vol. 5.
- BRACKE M., 2011. Steentijdvondsten langs de Winter- en Vleterbeek te Poperinge-Boescheepseweg (Lijssenthoek). *Notae Praehistoricae* 31, pp. 253-257.
- BRACKE M., 2012. Een grachtenstelsel met lokale dumpzone uit de late ijzertijd/vroeg-Romeinse periode te Poperinge-Boescheepseweg/Lijssenthoek. *Lunula* 20, pp. 195-201.
- DELARUELLE S., 2001. De Ijzertijdbewoning van Spiere – De Hel. *Archeologische en Historische monografieën van Zuid-West-Vlaanderen, volume 21*, s.p..
- MESTDAGH B., 2008. Een rijk maar onvolledig verleden. *Status questiones* van het archeologisch onderzoek naar de ijzertijdsite van Kooigembos (West-Vlaanderen).
- MESTDAGH B., 2009. De Ijzertijdsite van Kooigembos. Materiaal van de activiteiten na 1990 (Provincie West-Vlaanderen, België), *Lunula archaeologia protohistorica XVII*, pp. 153 – 161.
- VAN DEN BROECKE P., 2012. Het handgevormde aardewerk uit de ijzertijd en de Romeinse tijd van Oss-Ussen. Studies naar typochronologie, technologie en herkomst.
- VAN DOORSELAER et alii., 1987. De Kemmelberg, een Keltische bergvesting. Voorstelling van het aarden vaatwerk, *Westvlaamse Archaeologica Monografieën* 3.
- GLABEKE E., 2008. Onderzoek naar de oppervlaktebehandeling van het aardewerk van sleuf K74/69 van de Keltische hoogtenederzetting op de Kemmelberg (gem. Heuvelland, prov. West-Vlaanderen).

• Onuitgegeven bronnen

- BRACKE M., 2013. Archeologisch onderzoek Poperinge-Lijssenthoek. Ingelmunster.

- BRADT T., ROELENS F., VANHOUTTE C. en BRACKE M., Archeologische prospectie Poperinge-Hipshoekbeek. Ingelmunster.
- HEYVAERT B., 2013. Archeologische prospectie Veurnestraat Poperinge. Conceptrapport. Ingelmunster.
- SMET J., 2014. Archeologische prospectie Zwijnlandstraat (deel Kerkfabriek Poperinge), rapport in opmaak.
- S.N., 2013. Bijzondere voorschriften bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Poperinge Zwijnlandstraat, 9 p..
- VAN COUWENBERGHE en DEMEY, 2011. Archeologische prospectie Poperinge-Sappenleen.

• **Internetbronnen**

<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html

<http://www.ngi.be/>

<http://cai.erfgoed.net>

www.co7.be/images/filelib/PoperingeKoestraatpdf_2876.pdf

12. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Situeringsplan
- Bijlage 2: Sporenplan noordelijke helft
- Bijlage 3: Sporenplan zuidelijke helft
- Bijlage 4: Wandprofielen
- Bijlage 5: Coupes
- Bijlage 6: Advieszone
- Bijlage 7 - Inventarislijst

DVD met daarop alle foto's, plannen, inventarissen, dit rapport en bijlagen